

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GÜZEL SANATLAR EĞİTİM ANABİLİM DALI

Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı

**II KADEME GÖRSEL SANATLAR DERSİ
ÖĞRETMENLERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİNİN ETKİLERİ
ÜZERİNE GÖRÜŞLERİ: SAMSUN İLİ ÖRNEĞİ**

Selahattin ÖZKEMAHLI

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Sena SENGİR

YÜKSEK LİSANSTEZİ

Ekim, 2019

TELİF HAKKI

2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu Ek Madde 40 hükümleri çerçevesinde (Ek:22/2/2018-7100/10 md.) “*Lisansüstü tezler yetkili kurum ve kuruluşlar tarafından gizlilik kararı alınmadıkça, bilime katkı sağlamak amacıyla Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi tarafından elektronik ortamda erişime açılır.*”

Araştırmacılar tezlerin tamamı veya bir bölümünü yazarın izni olmadan ticari veya mali kazanç amaçlı kullanamaz, yayınlamayamaz, dağıtamaz ve kopyalayamaz. Ulusal Tez Merkezi Web Sayfasını kullanan araştırmacılar, tezlerden bilimsel etik ve atıf kuralları çerçevesinde yararlanırlar.

YAZARIN

Adı :Selahattin

Soyadı :ÖZKEMAHLI

Bölümü :Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı- Resim-iş Öğretmenliği

İmza :

Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı :II Kademe Görsel Sanatlar Dersi Öğretmenlerinin Değerler Eğitiminin Etkileri Üzerine Görüşleri: Samsun İli Örneği

İngilizce Adı : Views of II. Level Visual Arts Teachers on The Effects of Values Education: Samsun Province Example

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı:Selahattin ÖZKEMAHLI

İmza:

KABUL VE ONAY

Selahattin ÖZKEMAHLI tarafından hazırlanan “**II Kademe Görsel Sanatlar Dersi Öğretmenlerinin Değerler Eğitiminin Etkileri Üzerine Görüşleri: Samsun ili Örneği**” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliğiyle Ondokuz Mayıs Üniversitesi **Güzel Sanatlar Eğitimi** Anabilim Dalı, **Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı**’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: (Dr. Öğr. Üyesi Sena Sengir)

(Güzel Sanatlar Eğitimi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi)

Başkan: (Prof. Dr. Ata Yakup Kaptan)

(Güzel Sanatlar Eğitimi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi)

Üye: (Doç. Dr. Merve Güven Özkerim)

(Resim ve Baskı Sanatları, Giresun Üniversitesi)

Bu tezin **Güzel Sanatlar Eğitimi** Anabilim Dalı, **Resim-İş Eğitimi Bilim Dalı**’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Tarihi: __/__/__

Prof. Dr. Ali ERASLAN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

(İmza ve Mühür)

“Anneme...”

TEŐEKKÖRLER

Çalıőmalarım sırasında her türlü yardım ve desteği benden esirgemeyen, görüş ve deneyimlerini paylaşan tez danıőmanım, Dr Öğr. Üyesi Sena SENGİR'e Őükranlarımı sunarım. Jüri üyesi olarak davetimizi kabul eden Prof. Dr. Ata Yakup KAPTAN'a ve Doç. Dr. Merve Güven ÖZKERİM'e teşekkür ediyorum. Her zaman bana destek veren Dr. Öğr. Üyesi Mehmet SUSUZ'a, üzerimde emegi olan tüm hocalarıma, İl Milli Eğitim çalışanlarına, dostum İlhami DİKSOY'a ve anket sorularını cevaplayan değerli görsel sanatlar öğretmenlerimize teőekkürü bir borç bilirim. Hayatımın her anında dua ve emegini benden esirgemeyen annem ve ailemle, hayatımın en güzel detayı Tufi'ye sonsuz teşekkürler.

**II KADEME GÖRSEL SANATLAR DERSİ
ÖĞRETMENLERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİNİN ETKİLERİ
ÜZERİNE GÖRÜŞLERİ: SAMSUN İLİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Selahattin Özkemahlı

ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Ekim, 2019

ÖZ

Bu araştırmada, görsel sanatlar dersinde açık ve örtük olarak kazandırılmaya çalışılan değerlerin, öğrencilere kazandırılıp kazandırılmadığı ve değerlerin kazandırılması sürecinde karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara çözüm önerileri, görsel sanatlar öğretmenlerinin görüşleri alınarak incelenmiştir. Araştırma kapsamında, Ondokuz Mayıs Üniversitesi'nden etik kurul raporu ve Samsun İl Milli Eğitim Müdürlüğünden izin alınarak, nitel ve nicel görüşme formu ile Samsun ilinde bulunan, II. kademedeki (ortaokul) görevli görsel sanatlar öğretmenlerinin, görüşlerine başvurulmuş ve sonuçlar değerlendirilmiştir. Görüşme formları değerlendirildiğinde, görsel sanatlar dersinde değer kazanımının fazla olması ve örtük öğrenmenin değer kazandırılmasına olan katkısı, esnek müfredat yapısından dolayı değer kazandırılmasına uygun bir ders olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, hizmet içi eğitimin yetersiz olması, lisans döneminde değerlerle ilgili bir müfredat içeriğinin olmayışı, ders saatlerinin bir saat olması, sınıf ve atölye ortamının yetersiz kalması gibi sorunların olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler : Görsel Sanatlar Eğitimi, Görsel Sanatlar Öğretmenleri, Değerler Eğitimi

Sayfa Sayısı : 63

Danışman : Dr. Öğretim Üyesi Sena SENGİR

**VIEWS OF II. LEVEL VISUAL ARTS TEACHERS ON THE
EFFECTS OF VALUES EDUCATION: SAMPLE OF SAMSUN
PROVINCE**

MS Thesis

Selahattin ÖZKEMAHLI

ONDOKUZ MAYIS UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

ABSTRACT

In this research, it is examined whether the values that are tried to be gained openly and implicitly in the visual arts course are gained to the students and the problems encountered in the process of gaining the values and the solution suggestions to these problems are taken by the opinions of the visual arts teachers. Within the scope of the research, the ethics committee report from Ondokuz Mayıs University and permission from the Samsun Provincial Directorate of National Education were obtained and the qualitative and quantitative interview form was used for the opinions of the visual arts teachers working in secondary school in the province of Samsun and the results were evaluated. When the interview forms are evaluated, it is concluded that the value acquisition in visual arts course is high and the contribution of implicit learning to gain value is a suitable course to add value due to its flexible curriculum structure. In addition, problems such as insufficient in-service training, lack of a curriculum content related to values during the undergraduate period, one hour of lecture hours, and inadequate classroom and workshop environment were determined

Key Words : Visual Arts Education, Visual Arts Teacher, Values Education

Number of Pages: 63

Advisor: Dr. Öğr. Üyesi Sena SENGİR

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI.....	I
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	II
KABUL VE ONAY	III
TEŞEKKÜRLER	V
ÖZ.....	VI
ABSTRACT	VII
İÇİNDEKİLER	VIII
TABLolar LİSTESİ.....	X
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
I. GİRİŞ	1
1.1 Problem Cümlesi	2
1.2 Araştırmanın Amacı	2
1.3 Araştırmanın Önemi	2
1.4 Araştırmanın Sınırlılığı.....	2
1.5 Varsayımlar	3
1.6 Tanımlar.....	3
İKİNCİ BÖLÜM	4
II. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	4
2.1 Değer Kavramı	4
2.2 Değerler Eğitimi	8
2.2.1 Değerler Eğitiminde Ailenin Rolü	10
2.2.2 Değerler Eğitiminde Öğretmenin Rolü.....	13
2.2.3 Değerler Eğitiminde Okulun Rolü	16
2.3 Karakter Eğitimi	18
2.4 Görsel Sanatlar Dersi.....	23
2.4.1 Görsel Sanatlar Dersinde Estetik Değerler	25
2.5 Görsel Sanatlar Dersinde Değerler Eğitimi	27
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	34
III. YÖNTEM	34
3.1 Evren.....	34
3.2 Örneklem.....	34
3.3 Verilerin Toplanması	34

3.4 Verilerin Analizi	34
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	35
IV. BULGULAR.....	35
BEŞİNCİ BÖLÜM	49
V. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	49
5.1 Sonuç ve Tartışma	49
5.2 Öneriler	50
KAYNAKÇA	52
EKLER.....	59

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Cinsiyete Göre Analiz Tablosu.....	35
Tablo 2: Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Yaş Analizi Tablosu.	35
Tablo 3: Yaş Analizi Tablosu.	36
Tablo 4: Mesleki Kıdem Analizi Tablosu.....	36
Tablo 5: Mezun Olunan Fakülte Türüne Göre Analiz Tablosu.	37
Tablo 6: Görsel Sanatlar Dersi Değer Kazanımı Açısından Uygun Bir Derstir.	38
Tablo 7: Rol Model Olmak.	39
Tablo 8: Ders Saati.....	40
Tablo 9: Görsel Sanatlar Dersinde Örtük Öğrenme.....	41
Tablo 10: Değerlerin Kazanımı ve Resim İlişkisi.....	42
Tablo 11: Değerler Eğitimine Ailelerin ve Sosyal Çevrenin de Dahil Edilmesi.	43
Tablo 12: Müfredat Dışı Etkinlikler.....	44
Tablo 13: Hizmet İçi Eğitim.	45
Tablo 14: Lisans Eğitiminde Değerler Eğitimiyle Alakalı Ders Alınmıştır.	46
Tablo 15: Grup Çalışması Etkinliği.	47

SİMGELER VE KISALTMALAR

MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
TDK	Türk Dil Kurumu
GSD	Görsel Sanatlar Dersi
SPSS	Statistical Package for the Social Sciences
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü

BİRİNCİ BÖLÜM

I. GİRİŞ

Eğitim, bireyin doğumuyla başlayan ve yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Aile, çocuğun ilk eğitimini aldığı, kişilik ve karakterinin biçimlendiği, değer ve ahlak öğretiminin ilk yapıldığı kurumdur. Çocuk ilk eğitimlerini gözlem yoluyla rol modeli olan anne ve babasından, almaktadır. Aile ile başlayan bu eğitim sürecine sonrasında okul ve çevre faktörleri de eklenmektedir.

Türkiye’de, 2016 senesinde, okul öncesi dönemde eğitime başlama yaşı 3’e düşürülmüştür. Çocuğa ilk eğitimi verecek olan anne ve babaların üzerinde ki sorumluluk, sistemli bir şekilde yürütülmesi için program dahilinde okula yüklenmiştir. Başta tavır ve davranışlarıyla örnek olan öğretmeni olmak üzere okul yönetimi ve çalışanları bu işin sacayağını oluşturmaktadır. Toplumsal düzen ve işleyişin devamlılığı ve değerler eğitiminin vazgeçilmez olduğunun anlaşılıp sağlıklı bir şekilde öğrencilere aktarılması için, öğretim programının içeriğinde eğitimcilerin ortak paydası olan değer kavramlarına, yer verilmesi sonucu doğmuştur.

Aile kurumunun zayıflaması, boşanma oranının yükselmesi, insanların birbirine olan hoşgörüsünün ve saygısının azalması, sigara kullanma yaşının ilkökul çağına kadar düşmesi, manevi boşluk hissi ve ahlaki istismarlar, denetimsiz internetin her eve hatta cep telefonlarıyla birlikte her mekâna girmesi gibi olumsuz örneklerle, eğitimin camiası kayıtsız kalmayıp, eğitim ve öğretim süreci içinde, planlı bir şekilde değerler eğitiminin verilmesini zorunlu kılmıştır.

Yukarıdaki gerekçelerden hareketle bir eğitim kurumu olarak okulların en önemli görevleri arasında, kültür aktarımında, okul programında açık olarak belirtilen veya belirtilmeyen değerleri öğretmek, öğrencileri belirlenen kurallar doğrultusunda disipline etmek ve istendik davranış oluşturmak, onların ahlaki gelişimine katkıda bulunmak, karakterini ve benlik algısını olumlu yönde etkilemek yer almaktadır (Akbaş, 2004).

1.1 Problem Cümlesi

Görsel sanatlar dersi kapsamında yer alan değerlerin, öğrencilere kazandırılıp kazandırılmadığı araştırılarak, değerler eğitiminin görsel sanatlar dersi kapsamındaki yeri ve verimliliği nedir? sorusuna cevap aranmıştır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada, ilköğretim II. kademe (ortaokul) görsel sanatlar dersi programında yer alan değerlerin öğrencilere verimli olarak kazandırılıp kazandırılmadığını, öğretmen görüşlerinin doğrultusunda belirlenmesi ve görsel sanatlar dersi öğretim programında yer alan değerlerin kazandırılmasında karşılaşılan sorunların tespit edilerek bu sorunlara karşı görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin görüşleri ile çözüm önerilerinin sunulması amaçlanmıştır.

1.3 Araştırmanın Önemi

Değerler eğitimi farklı disiplinlerde (din kültürü, sosyal bilgiler vb.) konunun önemi ve hassasiyetine binaen çoğu kez çalışılmış ve bu konu ile ilgili oldukça fazla sayıda tez, makale ve bildiri yayınlanmıştır. Fakat, değerler eğitimi konusu görsel sanatlar eğitimi dersinde, sosyal bilimler çatısı altındaki farklı disiplinlerin verdiği önem verilmemiş ve konu ile alakalı fazla çalışma yapılmamıştır. Nitekim yapılan taramada YÖK tez arama merkezinde sadece bir tane tez çalışmasına rastlanmıştır.

Bu sebeple, alanyazın taramasında bu konunun eksikliği göze çarpmıştır. Bu bağlamda yapılan araştırma, görsel sanatlar öğretmenleri tarafından, görsel sanatlar dersi kazanımlarında yer alan değerler öğrenciye kazandırılırken istenilen amaca ulaşıp ulaşılmadığının tespiti bakımından önemlidir.

Ayrıca çalışmanın görsel sanatlar dersinde, değerler konusunu işleyecek olan öğretmenlere ve özellikle lisans döneminde değerler eğitimi konusunda eğitim almamış olan görsel sanatlar öğretmenlerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4 Araştırmanın Sınırlılığı

Araştırmada kullanılan veriler 2018-2019 eğitim öğretim yılında Samsun ilinde bulunan ortaokulda görev yapan 190 görsel sanatlar öğretmenin görüşleri ile sınırlıdır. Araştırmada kullanılan veri toplama yöntemleri ise, görsel sanatlar öğretmenlerine uygulanan anket ve alanda önceden yayınlanmış olan (birincil ve ikincil) kaynakların taramasından ibarettir.

1.5 Varsayımlar

Araştırma sürecinde, uygulanan anket sorularına, görsel sanatlar öğretmenlerinin içtenlikle cevap verdikleri ve müfredatta bulunan değerleri öğrencilere kazandırmaya çalıştıkları varsayılmaktadır

1.6 Tanımlar

Görsel Sanatlar: “İnsan bilincini yeniden düzenleyebilecek kazanımları sağlayan ve bu sayede duygusal gelişime katkıda bulunarak duygu birliği oluşturan; onun yaratıcılık ve üretkenlik yönünü açığa çıkartarak sanatsal gelişimini teşvik eden; farklı fikirler, ülkeler ve kültürlerle iletişim kurarak onlara saygı duymayı öğreten ve empati gibi değerleri kazandırarak toplumlar arasında köprü vazifesi gören; kültürel mirasa değer vermenin önemini kavratan; estetik değer yargılarının gelişimine katkı yapan; bireylerin görsel okuryazarlığı kazanması, eleştirel düşünmesi ve problem çözmesi için eğitsel süreci organize eden bir alandır” (MEB, 2013).

Değerler eğitimi: Bireyin belirli değerleri fark etmesi, o değerlerden yeni değerler üretmesi, ürettiği değerleri benimsemesi ve kendi kişiliğini bu değerlere göre şekillendirip davranışa dönüştürmesi eğitim ile gerçekleşir. Bu eğitim ise alan yazında “değerler eğitimi” olarak ifade edilmektedir (Yeşil & Aydın, 2007).

Öğretmen: “Mesleği bilgi öğretmek olan kimse, hoca, muallim, muallime” (TDK, 2019).

İKİNCİ BÖLÜM

II. KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 Değer Kavramı

İstekleri ve ihtiyaçları olan, istediğinde kendini geri çeken ve hayatta bir amacı olan insan, hayatının manası ya da günlük yaşantısıyla alakalı konularda alternatifler arasında tercih yapmak zorunda kalmaktadır. Tercihlerinde bireye rehberlik eden, karar almasını sağlayan soyut ve somut inanç, ilke ve varlıkların hepsine değer denir (Aksoy, 2015:10).

Değer kavramı, Türk Dil Kurumu'nun hazırlamış olduğu Güncel Türkçe Sözlükte “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet; bir şeyin para ile ölçülebilen karşılığı, kıymet, paha; üstün, yararlı nitelikleri olan kimse; bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddi ve manevi öğelerin bütünü; üstün nitelik, meziyet, kıymet” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2017).

Halstead ve Taylor(2000) ise değeri, “İnsan davranışlarına yön veren inanç ve ilkeler, eylemlerin doğru ve istendik olarak sorgulandığı standartlar” olarak tanımlamaktadır (aktaran Yazar, 2012).

Hökekleli ise; “Neyin, hangi ve nasıl davranışların doğru, güzel, iyi ve kutsal olduğu yönünde ki inanç ve kabullerimizdir. İyi bir birey, ahlaklı dindar, iyi vatandaş, iyi ebeveyn, iyi ve rehber öğretmen kimdir ve nasıl olmalıdır? sorularının cevabı niteliğindedir” şeklinde açıklamıştır (2011).

Değer kavramı sosyal bilimlerin tarafından ele alınmasıyla birlikte anlam zenginliğine kavuşmuştur. Felsefe, sosyoloji, din, psikoloji gibi sosyal bilimlerin çeşitli disiplinleri açısından farklı tanımlar olabileceği gibi; toplumsal ve bireysel bakış açısına göre de farklı tanımlar mevcuttur. Değerler bizlere karşılaştığımız durumlarda, sergileyeceğimiz davranışları gösteren, öğrenilmiş düşünce, tutum ve bilgi birikimlerimizden daha fazla kalıcı tesiri olan kabuller ve inançlardır. Aynı zamanda değerler insanları ve olayları değerlendirmede kullanılan üst düzey soyut ölçütlerdir (Kaymakcan, 2015).

Felsefi olarak baktığımızda ortak bir değer tanımı bulunmamaktadır. Bunun nedeni de “değerin kaynağı nedir” sorusunu yöneltmesidir (Gündoğan, 2007). Felsefede

değer; değerlendirme ve değerler problemi olarak karşımıza çıkmaktadır. “iyi nedir?”, “güzel nedir?”, “faydalı nedir?”, “doğru nedir?” gibi sorular sormak ve değerlendirme etkinliğini bazı açılardan problem haline getirmektir; adalet, eşitlik, saygı ve dürüstlük gibi insan ilişkilerinin temel yapısındaki anlamla ilgili sorular sormak veya sanat, bilim, moral gibi insan başarılarının özelliklerini araştırmaksa, farklı çeşitten değerlerin problem haline getirilmesidir (Kuçuradi, 2010). Felsefe kavramsal olarak değer ne olduğunu, kaynağını ve mutlak olup olmadığı noktasındadır (Sarı, 2005; Ulusoy, 2007).

Sosyolojik açıdan değer “kişiye ve gruba yararlı, istenilen beğenilen şey” olarak ifade edilmektedir. Theodorson, Çağdaş Sosyoloji Sözlüğü’nde değeri şöyle tanımlamaktadır: “Özel eylemleri ve amaçları yargılamada temel ölçü sağlayan ve bir grubun üyelerinin güçlü duygusal bağlarıyla oluşmuş soyut, genelleştirilmiş davranış prensipleri” olarak ifade eder (Aydın, 2003; aktaran Keskin 2008).

Kuçuradi (1998), değer kavramıyla değerler arasındaki farkı şöyle vurgulamıştır; “Öznenin olguya yüklediği niteliği değer olarak tanımlıyoruz. Değer ile değerler arasındaki fark ise; değer, bir şeyin değeri, onun kendisiyle aynı cinsten olan şeyler arasındaki yeridir. Değerler ise var olan şeyler, imkanlardır. İnsanın değeri başka, insanın değerleri başkadır (aktaran Oktay, 2007).

Spranger’e göre değerler “Bireylerin dünya görüşünü belirleyen; hoşlandıkları, hoşlanmadıkları, bakış açıları, gereklilikleri, iç eğilimleri, gerçekçi ve gerçekçi olmayan yargıları, ön yargılarından oluşan kavramlar takımı” olarak tanımlanmaktadır (aktaran Kılınç, 2015). Değerler, sosyal hayatta öncelik sıralamamızı ve tercihlerimizi belirleyen kriterlerimizdir.

Çelikkaya (1996) ise değeri; “Toplumların, inanç ve ideolojilerin içinde yer almış veya insanlar tarafından kabul gören, özümseven ve yaşatılmakta olan, toplumsal, insani, ideolojik ve Tanrısal kaynaklı duyuş, düşünüş, davranış, kural ve prensipler” olarak tanımlanmıştır (aktaran Yazıcı, 2006). Toplumsal birlikteliğin temel unsuru olan değerler, bireylerin düşünce, tutum, tavır ve davranışlarında temel ölçü olarak belirirler. Bireyler, içinde hayatıyetlerini sürdürdükleri kültür ortamı, toplum ve grubun değerlerini genellikle özümser, tercihlerinde birer ölçüt olarak kullanırlar (Yanmış ve Kahraman, 2015). Değerler, her toplumda farklılık gösterdiği gibi toplumların kendi içinde de farklılık göstermektedir. Bireyin içinde bulunduğu sosyo-kültürel ortamın, değer tercihlerine de yön verdiği düşünülmektedir.

Ülkemizde değer konusunda ilk çalışmaları yapan Güngör (1993); “Bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğunu belirten ifade” diyerek değer hükmüne değinip “o halde değer de bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inançtır” diyerek değer kavramını tanımlamıştır (s.18). Aksoy (2015) ise, bir şeyin arzu edilebilir olması (istendik) veya edilemez olduğu hakkındaki düşünce ve inanç olarak tanımlamıştır (Aksoy, 2015).

“Değer; insanın yeteneklerini, iyi bir insan ve olgun bir birey olma potansiyelinin ortaya çıkmasına yardımcı olan, hayatı besleyen, geliştirip yükselten ve kişiliğimizin merkezinde bulunan manevi bir dinamiktir” (Hökelekli, 2011). Değerler güçlü yanlarımızı daha çok parlatır ve zayıf yönlerimizin de güçlenmesine olanak sağlar.

Toplumlara ve kültürlere anlam katan ve önem kazandıran ölçütler ve prensiplerin bütünüdür değerler. Değerler kavramsal olarak bilinir, coşkusal olarak yaşatılır, paylaşılır, önemsenir ve uslamlama normları gibi kullanılırlar. Değerler sistemi insan deneyimlerini yansıtır ve bu deneyimlerin üzerinde doğrudan olarak bir etkiye sahiptir (Feather1998). Değerler, kavram olarak insanoğlunun tarihsel süreci içerisinde yaşayarak, deneyerek, test ederek ve tecrübelerle oluşmaktadır. Bunların neticesinde en saf haliyle değerlere dönüşmektedir. Kişisel uyumu ve mutluluğu, toplumsal birlikteliği sağladığı düşünülmektedir. Davranışları şekillendiren belirleyici unsurun değerler olduğunu vurgulamıştır Değerler sistemi neyin istendik olduğunu, neyin yasaklanmış olduğunu; neyin ödüllendirilmesi neyin cezalandırılması gerektiğini belirler. İnsan hayatını etkileyen manevi bir kanun hükmündedir (Fichter, 2006; aktaran Yazar, 2012). Bireyin değerleri arasındaki uyum, sosyal çevresiyle de uyumu beraberinde getirir. Toplumun adı konulmamış kurallarından olan değerler, toplumsal uyumu ve davranışsal tutarlılığı sağlar. Kişinin yaşadığı olaylara aynı tavrı sergilemesiyle karakter oluşumuna da yardımcı olmaktadır.

Tanımlamalar içinde belki de en kapsamlı olanlarından biri de şu şekildedir: Değer, toplumların ve sosyal grupların varlığını ve birlikteliğini sağlamak, işleyiş ve devamını sürdürebilmek için geneli itibarıyla, doğruluğu ve gerekliliği deneyimlerle kabul edilen; topluluğun ortak duygu, düşünce, amaç ve faydasını yansıtan genelleşmiş temel inanç, ilkeler ve ahlaki prensiplerin bütünüdür (Kızılcılık ve Erjem, 1994). Bu genel tanımdan hareketle değerlerin uzun bir süreç içerisinde

yaşantılar ve etkileşimlerle oluştuğunu, bu birikimin gelecek nesillere neden aktarılması gerektiğini ifade etmektedir.

Bireyin kendisini başkalarına ifade etmesinde; bir olay karşısında kendisini, başkalarını ya da olayları değerlendirmesinde; başkalarını etkilemesinde, ikna etmesinde ya da başkalarından etkilenmesinde; kararlar almasında ve tercihlerde bulunmasında, çatışmaları çözmesinde; iyi ya da kötü olanı, doğruyu ya da yanlış ayırt etmesinde; en önemlisi insanın kendini gerçekleştirmesinde değerlerin önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir (Tunca, 2012). Toplum var eden bireylerdir. Bireylere, nelerin önemli olduğunu, tercih önceliklerinin ne olması gerektiğini ve özetle insana toplum içinde nasıl yaşanılması gerektiğini değerler betimler (Akbaş, 2008).

Schwartz ve Bilsky, değerleri daha iyi anlayabilmek için, özelliklerini şu şekilde sıralamıştır.

1. “Değerler inançtır. Tamamıyla nesnel, duygulardan arındırılmış fikir niteliği taşımazlar. Etkinlik kazandıklarında duygularla iç içe geçerler”.
2. Değerler, insanın hedefleri (eşitlik gibi) ve bu hedeflere ulaşmada etkili olan davranış şekilleriyle (hakbilirlik, yardımseverlik) ilişkilidirler.
3. Değerler, özgül eylem ve durumların üzerindedirler. Örneğin, itaatkârlık değeri, evde, işte, okulda ve tanımadığımız ilişkilerin tümünde geçerlidir.
4. Değerler, davranışların, insanların ve olayların seçilmesini ya da değişimini yönlendiren standartlar olarak işlev görürler.
5. Değerler taşıdıkları önem sıralamasına göre kendi içinde sıralanırlar. Bu dizilim değerlerin öncelik sırasına göre sistem oluşturur.
6. “Değerler yeniliğe ve değişime açık kavramlardır. Zamanla etkileşimle ortaya çıkan, yeni ihtiyaçları karşılayabilmek adına, öncelik sırasında değişim kaçınılmazdır” (aktaran Kuşdil ve Kağıtçıbaşı, 2000).
7. Değerler, kültür ve topluma göre değişiklikler göstermektedir. Hatta içinde oldukları aynı kültür ortamında bile ayrılık gösterebilir. Farklı iki toplum aynı değere sahip olmalarına karşın, değer sıralaması ve önceliği farklılık gösterebilir.

2.2 Değerler Eğitimi

Eğitim belirlenen hedefler doğrultusunda insanı olgunlaştırılan sürecin adıdır. Eğitimin tanımında da geçen, “istendik yönde davranış değişikliği” tabiri, tam olarak değerler eğitiminin kazandırılma sürecini de ifade etmektedir. Bu süreç içerisinde edinilen bilgi, tutum, beceri, deneyim ve kazanılan değerler bireyin karakterini geliştirmektedir. Karakteri olgunlaşp, bilgi ve beceriler ile birey, toplumsal yapı üzerinde pozitif değişimlere imza atar ve öncüsü olur (Akbaş, 2004).

“Temel insani değerlerle donatılmış bireyleri yetiştirmek aile, okul ve toplumun başlıca görevlerindedir. Aile ile başlayan bu süreç okul ile devam etmektedir. Buradan hareketle okulların temel iki hedefi olduğundan bahsetmek yanlış olmaz: Akademik açıdan başarılı ve temel değerleri özümsemiş bireyler yetiştirmektir” (Ekşi, 2003).

Öğrencilere ve topluma faydalı olacak temel değerleri, bilişsel, psikolojik ve sosyal gelişimlerine uygun olacak şekilde, değerler eğitimiyle kazandırmak amaçlanmaktadır (Aydın, Gürler, Akyol, 2013). Lickona (1991), “Demokratik bir toplumun başarıya ulaşabilmesi için değer eğitiminin temel olduğu” görüşünü savunmaktadır. Toplumsal sorunların aşılabilmesi, bireylerin toplumla olan uyumunda aranmalıdır. Eğitim, bu uyumun sağlanmasında en önemli etmendir.

“Çocuklar dünya üzerinde büyüyen sosyal problemlerden, şiddet ve hoşgörüsüzlükten artan bir şekilde etkilenmektedir. Bu sorun, toplumların ortak problemi haline gelmiştir. Pek çok ülkede aileler ve eğitimciler toplumsal yapıyı ve aileleri tehdit eden bu sorunlardan kurtulmanın yolunu etkili bir değerler ve karakter eğitiminden geçtiği kanaatindedirler” (aktaran Yazıcı, 2006). Bu yüzden eğitim sisteminin, değer merkezli inşası söz konusu olmuştur. Birçok ülkeyi etkileyen ortak sorunlara çözüm önerileri planlı ve etkili bir değerler eğitimi politikasından geçtiği düşünülmektedir. Amerika’da karakter eğitimi programının uygulanması ve adil topluluk okullarının kurulması, başta ülkemiz olmak üzere birçok Avrupa ülkesinde ise değerler eğitimi, ahlak eğitimi, vatandaşlık ve karakter eğitimi altında ya müfredata açık ve örtük olarak yerleştirildi ya da programlara ders olarak eklenerek, öğrencilerin olumsuz davranışları bırakıp olumlu istendik davranışları sergilemesi beklenmektedir.

“Öğrencilere eğitimleri süresince; sadece bilişsel ve psiko-motor kazanımların verildiği bir eğitim anlayışı, toplumu meydana getiren fertlerin, değer, tutum vb.

duyuşsal kazanımları elde edememelerine sebep olacaktır. Dolayısıyla, toplumsal bütünlüğün oluşabilmesi ve ortak hedeflerin belirlenmesi zor, maalesef imkânsız hale gelecektir” (Yazıcı, 2006). Eğitim, bireyi sadece akademik anlamda geliştiren, bilişsel ve psiko-motor kazanımların verildiği bir sistem olmaktan çıkarılıp duyuşsal kazanımlarında eklenip insanı insan yapan sosyal, toplumsal ve evrensel değerlerin kazandırıldığı program konumuna getirilmesi amaçlanmıştır.

Değerler konusunda yapılan tanımların ortak noktası “Kişinin düşüncelerine, davranış ve duygularına yön veren güzellik, kıymet ve iyilik ölçütleri” olduğu yönündedir (Superka ve Johnson, 1975). Tanımlamalardan hareketle, estetik, ekonomik ve etik alanda ki gibi çok boyutluluğun eğitime de yansması olmuştur. Değerler eğitimi kavramsal olarak günümüzde duyuşsal alan içindeki öğrenmeler için çatı kavram görevi üstlenmektedir. Değerler eğitimi çatı kavramı altında ahlaktan estetiğe, cinsellik eğitiminden sağlık eğitimine kadar farklı konu ve kavramlar eğitime konu edilmektedir (Kaymakcan, Meydan, 2015). Bu çok yönlü yapısı sayesinde ders müfredatlarına istedik biçimde gireceği düşünülmektedir.

Değerler eğitiminin genel amacı, doğuştan gelen en iyi tarafı ortaya çıkarmak ve kişiliğin gelişimine katkıda bulunmak; insani mükemmelliğe ulaşmasına yardım etmek, insanı, buradan hareketle de toplumu olumsuz ahlaki davranışlardan korumak, bununla birlikte güzel ahlakla donatmak ve devamlılığını sağlamaktır (Aydın, Gürler, Akyol, 2013). Değerler eğitiminin başka bir önemli amacı ise, milletlerin devamını sağlayacak olan toplumsal aidiyet duygusunu bireyde güçlenmesini sağlamaktır (Aydemir ve Akın, 2012). Bu sayede toplumun bir bütün olması amaçlanır ve sosyal dayanışmayı da destekleyerek toplumların devamına katkı sağladığı düşünülmektedir. Toplumların sağlıklı bir şekilde varlığının devam etmesi için bireylerin değerleri ile toplumun kültürel kodlarının çakışmaması gerekmektedir.

Çocukların, sosyal çevreyle olan adaptasyonunu yardımcı olur ve akran gruplarıyla da kolay iletişim kurmasını kolaylaştırmaktadır. Bu yüzden değerler, çocuklar üzerinde sosyal ve duygusal gelişimin en önemli parçası olmaktadır. (Uyanık Balat ve Balaban Doğan, 2009).

Çocukların aile ortamından çıktıktan sonra ilk defa çok yönlü olarak sosyalleştiği ve etkileşime geçtiği kurum okuldur. Bu yüzden okulda, değer kazandırma ve karakter eğitiminin yeri ayrı bir öneme sahiptir. Okullarda gerçekleşen değerler eğitimi

sürecine birçok ögenin etkisi söz konusudur. Bunlardan bir kısmı; ders programları, öğretmenler, okul yönetimi, öğrencinin ailesi ve kitle iletişim araçlarıdır. Değerler eğitiminin başarıya ulaşmasında bu öğelerin hatırı sayılır bir öneme sahip olduğu düşünülmektedir (Kurtulmuş, Tösten, Gündaş, 2014). Bu sürece dahil edilirlerse değer kazanımı hızlanır, kazanılan değerlerin ise karakter haline dönüşmesi kaçınılmazdır.

“Bir bakıma öznel bir içeriğe sahip olan değerler, diğer yönüyle de toplumsal yapının etkisi altındadır. Doğumla birlikte başlayan Formel ve Enformel eğitim süreci içerisinde birey, içine dahil olduğu toplumun da etkisiyle kültürlenmek suretiyle değerlerini oluşturur” (aktaran Özdemir, Özli, 2012). Değerler eğitimi sürecinin doğru yönetilebilmesi için işin başında olan aileyle birlikte yürütülmesi gerekmektedir.

2.2.1 Değerler Eğitiminde Ailenin Rolü

Aile, çocuğun ilk eğitimini aldığı, karakterinin şekillendiği, değerler ve ahlak eğitiminin temelini atıldığı, toplumsal uyumunun ve sosyalleşme sürecinin ilk başladığı, toplumun en küçük birimi, en temel yapı taşı ve önemli bir kurumdur. Anne ve baba, çocuğun gelişimini, başarısını, ruhsal ve bedensel doyumunu etkileyen en önemli etkenlerden biridir. Çocuğun vicdanı, ebeveyninin ve diğer aile bireylerinin ilk rol modeli olarak yaşamında yer almasını sağlamaktadır. Aile, erken çocukluk döneminde değer kazandırılmasında en önemli yere sahiptir. Bu yüzden aile, iyinin, doğrunun, güzelin, kutsalın fark edilmesi ve ortak bir yaşam süreci içerisinde öğrenilip içselleştirilmesinde en etkili kaynak olarak yerini korumaktadır (Hökelekli, 2011).

Çocuklar ailelerinin tutumundan, olaylar karşısında sergilediği tavır ve davranışlardan (olumlu-olumsuz), değerlerinden, kültürel yaşamından, adetlerinden güçlü bir şekilde etkilenmektedir.

Ahlak ve değerler eğitiminde ailenin çocuk üzerindeki etkisi sadece çocukluk dönemiyle sınırlı değildir (Kaymakcan, Meydan, 2016). Aileyle başlayan bu serüven yaşam boyu devam eden bir sürece dönüşür. Ailesinden kazandığı davranış kalıpları hayatının sonuna kadar kendisine rehberlik etmektedir.

Çocuklar ailelerinde gördükleri davranışları gözlem yoluyla örnek alır ve aynısını tatbik eder. Değerler eğitimi konusunda ailelerin öncelik vermesi gereken ilk mesele

model olarak öğrenmenin anahtar olduğudur (Uyanık Balat, Dağal, 2006). Olumlu ya da olumsuz ebeveyn modeli, çocuklar için doğal bir eğitim ve öğrenim sürecidir. “Toplumların oluşum sürecinde en etkili unsur olan değerler; sıhhatli, dinamizme sahip, sorumlulukların bilincinde olan bir toplumun oluşum sürecinde büyük bir katkıya sahiptir” (Gülseren, 2009: 39). Toplum yaşamına uyum sağlamasına katkısı olan temel değerleri ve davranış kalıplarını ilk olarak ailede kazanmaktadır.

Anne, baba ve çocuk arasındaki ilişki, karşılıklı olarak anlayış, sevgi ve saygı temeline göre işleyen bir süreç izlerse bu sürecin çocuk gelişimini pozitif yönde etkileyeceği düşünülmektedir. Aile bireylerinin birbirini sevmesi, değer vermesi ve yardımlaşması, birtakım sorumlulukları hep beraber göğüslemesi, toplumun diğer dinamiklerine de model teşkil etmektedir. Öte yandan çocukta ahlaki gelişime yönelik yapılan araştırmalar, çocuğa karşı fiziksel şiddet uygulamanın onlardaki ahlaki gelişimi olumsuz yönde etkilediğini göstermiştir (Cüceloğlu, 2006).

Balat, değerler eğitimi uygulamalarında anne ve babaların dikkat etmesi gereken noktaları şu şekilde sıralamıştır (Uyanık Balat, 2014);

- ✓ İyi Örnekler: Bireyin kişiliği, ahlaki eğitimin en etkili yöntemidir. Değerleri çocukların içselleştirebilmesi için rol model olan yetişkinlerin sergiledikleri pozitif davranışları gözlemlemesi gerekmektedir. Çocuklar ailelerinin çalışkan vasıflarına, çevresindeki insanlara karşı sergiledikleri kibar tavır ve davranışlarını gördüğü sürece kendi davranışları da bu minvalde gelişecektir. Eğer çocuklar anne ve babalarının yalan konuştuğunu ve insanları kandırdığını görürse dürüst olmayı ve davranmayı öğrenemeyecektir.
- ✓ Yüksek Beklentiler: Ailelerin çocuklarından beklentileri, çocukları memnun etmektedir. Bu beklentiler çocukların kendilerini iyi hissetmesini ve özgüven duymasını sağlar. Kriterler açık ve net bir biçimde belirlenmiştir. Arkadaşımıza karşı fiziksel şiddetin yanlış olduğu örnek olarak verilebilir. Çocuğun davranışlarına ilişkin kriterler belirlenmeli, kriterlere harfiyen uyması konusunda teşvik edilmeli ve davranışa dönüştüğünde ise, sevgi göstermeli ve takdirlerimizi dile getirmeliyiz.
- ✓ Mantıklı kurallar: İyi davranışlarla alakalı kuralları, çocuğun hareketini kontrol altında bulunduran yetişkinlerden ayırt etmek kolay değildir. En tesirli yöntem ete kemiğe bürünmüş standart değerlerdir. Örneğin “işini bitirdikten sonra boyalarını ve kalemlerini kutularına koyman gerekir” gibi

bir yönlendirme, çocuğun sorumluluk bilincine sahip olmasını ve oto kontrolü edinmesine yönelik bir çalışmadır. Bu yönlendirmede katı bir disiplinden söz edilemez. Bilhassa, küçük yaşlarda çocuklar oyuncaklı, kendilerini rahat ve güvende hissedeceği özgür bir ortamda bulunmalıdırlar. Keza çocuklar, sınırları net ve kesin çizgilerle çizilmiş kuralları bilme gibi bir gereksinim duyarlar. Çocuklar, yaşantımızın merkezinde olan kurallarla çocuk yaşta baş etmeyi öğrenmek zorundadırlar.

- ✓ İyi Tavırlar: Davranışlarla alakalı kurallar iyi tavırlar diye tabir edilmektedir. Öğrenciler için, öğretmenlerinin vatandaşlıkla alakalı tavırları, davranış ve tutumları büyük öneme sahiptir. Kendi tutkularımızı kontrol etmeyi öğrenip, başkalarına karşı sarf ettiğimiz kelimelere ve davranışlarımıza dikkat ettiğimiz sürece günlük yaşantımızın her safhasına iyi tavırlar sirayet etmiş olacaktır. Bu tutumlarla alakalı uygulamalar kendiliğinden gün yüzüne çıkacaktır. Çocukların iyi tavırlar konusunda tecrübeleri yetersizdir ve aileler bu konuda çaresiz kalmaktadır. Güzel örneklerden meydana gelen bir çevre oluşturma, hatırlama ve harekete geçme söz konusudur. Aileler çocuklarına, akran gruplarıyla ve başka bireylerle uygulama yapabilmeleri için imkân sağlamaları gerekmektedir. Örneğin; süpermarkette kasiyere, restoranda garsona ve toplu taşıma aracında ise şoföre uygun bir davranışta bulunma.
- ✓ Birlikte Değerlere İlişkin Uygulamalar: Gündelik yaşam içinde güzel davranışlara ilişkin aktiviteler ve faaliyetler oluşturulmalıdır. Çocuğumuzun merhamet kavramını öğretmesini istiyorsak eğer hasta olan yakınlarımıza yardım ederek öğretebiliriz. Eğer öğretmek istediğimiz kavram arkadaşlık ve cömertlik ise komşularımıza veya dostlarımıza ikram edebileceğimiz kekler hazırlayabiliriz. Bu işler yapılırken ebeveyn tarafından çocuğa neden yapıldığının açıklanması gerekir ve yapılan işlerin içeriğini safha safha anlatıp sürecin içine çocuğunda dâhil edilmesi gerekmektedir.
- ✓ Doğru ve Yanlışlar Hakkında Konuşma: Ebeveynler çocuklarıyla konuştuklarında, diyalogun önemini kavramaları gerekmektedir. Bu diyalogun merkezinde değerler olmalıdır. Yalnız sohbet, çocuğa nasihat etme tavrında olmamalıdır. Tam aksine sohbetin içeriği, değerlerin toplumdaki karşılığı, yeri ve insanların değerlere neden gönüllü olarak uymak zorunda olduğunu açıklamak olmalıdır. Okul öncesi dönemde çocuklarımıza iyi ve

kötü kavramlarını öğretebilmek için “Eğer iki tane elmamız varsa bir tanesini arkadaşımızla paylaşabiliriz, aynı şekilde arkadaşımızda kendisinde olan bir meyveyi bizimle paylaşabilir” gibi bir örnek verilebilir.

- ✓ Değerler Hakkında Kitaplar Okuma: Anne ve babaların evlatlarına okudukları masallar ve öykülerin önemi yadsınamaz. Çocuklarımızın iyi değerler geliştirmelerine yardımcı olur. Hikâyelerin içindeki kahramanları, çocuklar rol model olarak kabul edip onları sevip benzemeye çalışmaları gözlemlenir (Uyanık Balat, 2014).

Okul çağında olan çocuklar için aileden sonra gelen rol modeli ve rehberi öğretmenlerdir. Okul ortamında değer öğretimine kılavuzluk edecek olanda başta öğretmenlerdir.

2.2.2 Değerler Eğitiminde Öğretmenin Rolü

“Öğrencilerin, değerlerle alakalı duyarlılığının oluşturulmasında, geliştirilmesinde ve bilinçlendirilmesinde, doğrudan veya dolaylı olarak tüm öğretmenlere bu konuda önemli görevler düşmektedir” (Yalar, 2010; aktaran Yazar, 2012). Öğrenciler, değerli olduklarını hissettikleri, sevildikleri ve güven duygusunu hissettikleri destekleyici ortamlarda keşfederler ve önlerine sunulan öğrenme imkanlarını değerlendirirler. Öğrenci ile öğretmen arasında kurulacak olan organik bağ çok önemlidir.

Toplumun geneli tarafından kabul gören değer yargılarını gelecek nesillere aktarılması, eğitim sisteminin temel amaçları arasındadır. İzlenen süreç, hazırlanan program aracılığıyla açık veya örtük bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Programların hazırlanmasında ve değerlerin aktarımında önemli rol öğretmenlere düşmektedir. Bu sebeple, hangi değerlerin ne şekilde aktarılacağını, bu aktarım sırasında nasıl davranılması gerektiğini öğretmenlerin içselleştirip hayata geçirmesi gerekmektedir (Akbaba Altun, 2003:10).

Lisans döneminde, ilköğretim çağındaki çocuklara, değerlerin nasıl kazandırılması gerektiğinin, öğretmen adaylarına eğitiminin verilmesi gerekmektedir. Öğretmenlerin tam donanımlı yetişebilmesi için eğitim alması gerektiği düşünülmektedir. Öğretmen yetiştiren kurumların müfredatına değerler eğitimi konuları yerleştirilmesi gerekmektedir. Bu eğitimi almamış öğretmenlere için de hizmet içi eğitimlerle eksiklikleri giderilmeli, seminer, zümre toplantıları, branşına uygun dokümanlarla

desteklenmesi gerekmektedir. Tabii en önemli nokta öğretmenin gelişime açık ve istekli olması gerekmektedir.

Öğretmenlerin değerler eğitimi sürecinde üstlendikleri “üç temel rolü” olduğu düşünülmektedir. Bunlar: “Öğretmenin rol model olması, ahlaki danışmanlık görevini üstlenmesi ve rehber olmasıdır. İlk önce eğitimciler değerleri içselleştirip kendi tutum ve davranışlarında sergilemeli ve çocuklar öğretmenlerinin dürüst, sorumlu, paylaşılan, iş birliği yapan vb. örnek davranışlarını ve özelliklerini gözlemleyebilmelidir. Bu gözlemler sonucunda çocuklar, okul ortamında öğretmenlerinden değerleri öğrenirler” (Halstead ve Pike, 2006; aktaran Çengelci, Hancı, Karaduman, 2013). Ahlaki danışman ve rehber görevini üstlenen öğretmenler, gerekli olan her durumda çocuklara fikir vermeli, yol göstermeli, problemlerin çözümüne yönelik önerilerde bulunmalı, çocuğun kendi düşünme becerilerini etkin kullanmasını sağlayarak öğrenmeyi gerçekleştirmelidir (Uyanık Balat, 2014).

Öğretmenler, öğrencilerin olumlu değerleri kazanıp karakter gelişimini sağlamasını istiyorlarsa, şu çok açıktır ki eğitim sistemi olarak farklı bir düşünme stili sergilemeleri öğrencilere karakterin içinde büyüme ve insanların saygınlığını kazanma şansı verecektir. Bu da eğitimcilerin değer eğitimi ve karakter gelişiminin, saygı ve sorumluluk gibi temel davranışlara eğilmesiyle mümkün olacaktır. Değer eğitimi, sadece okulla sınırlandırmak yerine toplumun her kesiminin dâhil edileceği bir yapı oluşturulmalıdır. Sağlam bir temel ancak okul, aile ve toplumun ortak çalışmasıyla mümkün olacaktır (Anderson, 2000).

“Öğretmenlerimiz, karmaşık eğitim hayatının düzenleyicisi ve eğitim sürecinin en önemli parçasıdır. Öğretmenler derslerde sadece sınırlandırılmış müfredatla yetinmemeli aynı zamanda öğrencinin zihinsel, duygusal ve sosyal yönüne de etki etmelidir” (Balcı, 1991).

Thomas Lickona karakter eğitiminde başarıya ulaşabilmek için öğretmenler tarafından yapılması gerekenleri şöyle özetlemiştir. Bu tespitler, değerler eğitiminin hedefine ulaşabilmesi açısından da önem atfedilir (Lickona, 1993, aktaran Şahin, 2013).

- Rehber, model ve yetiştirici olarak öğretmen: Sınıfta öğrencilerin, arkadaşlarıyla ve öğretmeniyle olmak üzere farklı boyutta iki tür ilişkisi vardır. Değerlerin gelişmesi açısından öğrenci, iki ilişkide de olumlu veya olumsuz etkiye sahiptir. Bundan dolayı öğretmenler, öğrencilerini sevgi ve

saygı ile kucaklamalı, iyi bir örnek olmalı, olumlu davranışları desteklemeli ve olumsuz tutum ve davranışları ise nasihat veren tavırla değil tatlı dille düzeltilmelidir.

- Sınıfta ahlaki bir topluluk oluşturma: Öğrencilerin değerlerini yaşayarak öğrenebilmeleri için, öğretmenler tarafından ahlaki bir sınıf ortamı oluşturulması gerekmektedir (Avcı, 2011). Oluşturulan bu ahlaki sınıf ortamında öğrenciler birbirlerini tanır, karşılıklı saygı göstermesini öğrenir ve değer verirler.
- Ahlaki disiplin uygulamaları yapmak: Ahlaki disiplin öğrencilerin davranışlarını disipline eden bir iç kontrol sistemidir. Öğretmenler, öğrencilerin ahlaki akıl yürütme melekelerini teşvik ederek onlara, kuralların oluşturulmasında ve uygulanmasında, kendini kontrol etmeli ve diğerlerine saygı becerisini geliştirmesine yardım etmelidir. Kurallar oluşturulurken öğrencilerinde katılımı sağlanmalıdır. Oluşturulan bu kuralların ardındaki ahlaki değerlerin farkına varılmalı ve öğrencilerin sorumluluk almalarını sağlayacak biçimde oluşturulmalıdır.
- Demokratik bir sınıf ortamı oluşturmak: Öğretmenler, öğrencilerinin karar almalarına imkân oluşturmalıdır. Sınıf ortamını ve sınıfı daha güzel bir yer haline getirmek için adaletli bir şekilde sorumluluk paylaşımı yapılmalıdır. Bunu gerçekleştirebilmek için sınıf toplantıları kaçınılmazdır. Sınıf toplantıları kuralların yerleşmesine, disiplinin korunmasına ve sınıfı herkes için daha ilginç ve eğlenceli bir yer haline gelmesine zemin hazırlanır.
- Değerleri eğitim programı aracılığı ile öğretme: Öğretmenler, akademik konuları kullanarak ahlaki problemleri inceleyebilirler. Öğretmenler, programdan yer alan değerleri etkin bir biçimde rehberlik edebilmeleri için konu ve değere uygun materyalleri belirlemeli ve strateji geliştirmesi gerekmektedir.
- İşbirlikçi öğrenmeyi kullanma: Öğretmenler işbirlikçi öğrenmeyi kullanarak öğrencilerin arkadaşlarına yardım etme ve beraber çalışabilme istidat ve yeteneğinin gelişmesine yardımcı olurlar. Çünkü: İşbirlikçi öğrenme işbirliği değerinin eğitimidir. İşbirlikçi öğrenme ile öğrenciler toplum olmayı, dinlemeyi, diğerlerinin fikirlerini anlamayı, iletişimi etkin bir biçimde

kullanmayı, anlaşmazlıkları çözüme kavuşturmayı ve yarışmayı değil ortak amaç için birlikte çalışmayı ve mücadele etmeyi öğrenirler.

- Bilinç geliştirme: Öğretmenler, öğrencilerini akademik anlamda teşvik ederek bilinç geliştirmelerini sağlamalıdır. Öğrencilerin çalışma ve öğrenme bilinci geliştiğinde, iş ve sosyal hayatında başarılı olmalarını sağlayacaktır.
- Ahlaki yansıma için cesaretlendirme: Karakterin bilinç tarafının gelişmesi için ahlaki yansıma gereklidir. Bunlar: Ahlaki farkındalık, ahlaki değerlerin değerini anlamak, başkalarının perspektifinden bakabilmek, ahlaki muhakeme, dikkatli ahlaki kararlar verebilme ve ahlaki öz bilince sahip olmalıdır. Öğretmenler, öğrencileri okuma, yazma, tartışma, karar verme denemeleri ve münazara aracılığıyla ahlaki davranışlar için cesaretlendirmelidir.
- Anlaşmazlıkların çözülmesini öğretme: Öğretmenler, öğrencilerine çatışmaların çözümü için şiddetin olmadığı yolları öğretmelidir. Böylece öğrenciler yaşadıkları problem karşısında şiddete başvurmadan sorunlarını çözme imkânı bulacaklardır. Sonuç itibariyle toplumun huzuru ve refah düzeyi de artaraktır (Lickona, 1993, aktaran Şahin, 2013).

Sonuç olarak, değerler eğitimi programının etkili bir biçimde uygulanabilmesi için öğretmenlerin etkin rol alması ve kendilerine biçilmiş olan görevi yerine getirmeleri istenir. Öğretmenlerin, öğrenci, anne-baba, sosyal çevre ve mesai arkadaşlarıyla aktif olarak iletişim halinde olması gerekmektedir. Bu durum yapılacak olan uygulamaların başarısı için çok önemlidir. Öğretmenler, çocukların üzerinde olumlu ahlaki etkiler bırakmak için; etkili ve onlara saygı duyan rehber olan ve önem veren kişi olmayı, ahlaki değerlere ilişkin saygı duyulan bir model olmayı, sınıf içi ve sınıf dışında bunu göstermeye, çocuklara etik danışman gibi, hizmet etmeye, ahlaki bilgi vermeye, değerleri açıklamaya, anlatmaya, sınıf içi tartışmalar kullanmaya ve pozitif davranışları desteklemeye dikkat etmelidir (Balat ve Dağal, 2009).

2.2.3 Değerler Eğitiminde Okulun Rolü

Bireyin karakterinin gelişmesinde, iyi bir vatandaş ve örnek bir insan olmasında aileden sonra en fazla görevin okula düştüğü görülmektedir. Lickona (1998), değerlerin okulda geliştirilmesi gerektiği düşüncesini üç temel sebebe bağlamıştır. İlki değerlerin kazandırılmasında ailenin, eskiye oranla etkinliğini kaybetmesidir.

İkincisi, ailelerindeki yanlış davranışa sahip bireylerin olması, çevresindeki kötü davranışa sahip arkadaşların bulunması, internet ve medya da bulunan kötü içerikler ve olumsuz çevre koşullarının çocukları etkisi altına almasıdır. Üçüncü olarak, toplumsal yapının devamı için önem arz eden ortak değerlerin planlı ve programlı bir şekilde yeni nesillere aktarılmasıdır (Cheek ve Lynn, 1994, aktaran Tunca, 2015).

Eğitimin ilk amacı; bilgi ve davranış bakımından insanları geliştirmek, davranışlarını düzenlemek, söz ve davranışlarının ahlaki kurallara uygun olmasını sağlamaktır (Yaman, 2012). Öğrencilerin iyi ve erdemli bir insan olarak yetiştirilmesi hedefine yönelik okulun temel insani değerleri içselleştirilmesine yardımcı olan, değer aktaran ve üreten bir kuruma dönüşebilmesi için değerler eğitimi önem kazanmaktadır (Kaymakcan, Tınaz, Altın, Zengin, 2015).

Ortak bir toplumsal kimlik inşası için, okulların değerleri yeni nesillere aktarmasından geçtiği düşünülmektedir. Toplumların devamı milli, manevi ve kültürel değerlerini gelecek nesillere aktarabilmesine ve bu değerleri yeni yetişen nesillerinde içselleştirip davranışlara dönüştürüp ve karakter haline getirebilmesi için, erken çocukluk döneminden itibaren değerler eğitiminin verilmesi gerekmektedir. Okullarda sistemli bir şekilde verilen değerler eğitimine önemli görevler düştüğü söylenebilir.

Ahlak, değerler ve karakter eğitimiyle alakalı çalışmaları bulunan Kanad (1951), Cumhuriyetin ilk yıllarında “Okullar hangi özellikte insan yetiştirmelidir? Okulların temel hedefleri ne olmalıdır?” sorularını sormuş ve cevap olarak, “Biz okullarda yetişecek olan genç nesillerin onur sahibi olmasını istiyoruz.” demiştir. Okullarda iyi insan yetiştirmenin eğitimin kaçınılmaz prensipleri arasında yer alması gerektiğini dile getirmiştir. “Toplumun iyiliğine ve esenliğine yönelik davranışlar kazandırma gibi temel bir amaçla hareket eden eğitim kurumlarının görevlerinden biri geçmişte olduğu gibi günümüzde de değer eğitimidir” (Akbaş, 2008:10). İlköğretim programlarında 2005 yılına kadar değerler, eğitimin genel amaçları içinde yer almasına rağmen duyuşsal alanın içinde örtük olarak verilmesinden dolayı öğretmenin inisiyatifine bırakılmıştır. Yenilenen ilköğretim programıyla beraber “Milli kimlik merkeze alınarak, evrensel değerlerin benimsenmesinden bahsedilmiş,” “Öğrencilerin, toplumsal kimliğimizin bir parçası olan örf ve adetlerimiz çevresinde ruhsal, ahlaki, sosyal ve kültürel yönden gelişmesinin sağlanması,” “Haklarından haberdar olan ve kullanan, sorumluluklarının farkında olan demokratik bireyler

olarak yetişmeleri,” “Toplumsal problemlere karşı duyarlı davranması” (MEB, 2005) gibi anlayış ve ilkelerden hareketle değerlerin kazandırılmasından bahsedilmiştir. “Dürüst ve adil olma, alçakgönüllülük, ağırbaşlılık, anlayış, iyimserlik, sabır, girişkenlik, sadelik, sevecenlik sadakat, hoşgörölü ve tutumlu olma, barışsever, hayırsever, misafirperverlik, fedakârlık, merhamet, vatansever, kahraman ve özgürlüğüne düşkün olma gibi değerleri kazandırma ve geliştirmekle yükümlü olduğundan” bahsedilmiştir (MEB. 2005). Güncellenen programda, ön öğrenmelerin (değerler, görüşler ve inançlar) yeni öğrenmeleri etkilemesi sebep olarak gösterilerek, değerler öğrenme alanlarıyla ilişkilendirilmiş, öğretim programının parçası haline getirilerek, değer öğretimini öğretmenlerin inisiyatifinden çıkarılmıştır (Tunca, 2015).

“Eğitim kurumlarının genel hedefleri incelendiğinde birçoğunun vatansever olma, temiz olma, sağlığına dikkat etme, düzenli olma, adil olma, yaratıcı olma, girişimci olma gibi birçok değeri içerdiği görülmektedir. Değer öncelikleri konusunda bir bilgi vermektedir. Eğitim yuvaları bu ve benzeri değerler ile öğrencilere öncelik sıralarının ne olması gerektiğini ve nasıl yaşanması gerektiği konusunda da rehberlik eder” (Akbaş, 2008).

Birey tarafından içselleştirilen değerler, gelecekte bireyin nasıl davranacağını en büyük referansıdır. Zira bilişsel ve duygusal yönden içselleştirilen değerler bireyin davranışlarına yön veren, devamlılığını ve düzenliliğini sağlayan inanç ve standartlara dönüşür (Kaymakcan ve Meydan, 2012).

2.3 Karakter Eğitimi

TDK tarafından hazırlanan Büyük Türkçe Sözlükte karakter; (1) Ayırt edici nitelik. (2) Bir bireyin kendine özgü yapısı, onu başkalarından ayıran temel belirti ve bireyin davranış biçimlerini belirleyen, üstün ana özellik, öz yapı, seciye. (3) Bir kimsenin veya bir insan grubunun tutumu, duygulanma ve davranış biçimi. (4) Bir eserde duygu, tutku ve düşünme yönlerinden ele alınan kimse. (5) Bireyin kendi kendine egemen olmasını, kendi kendisiyle uyum içinde bulunmasını, düşünüş ve hareketlerinde tutarlı, sağlam kalabilmesini sağlayan özellikler bütünü (TDK, 2018). Literatürde karakter eğitimi, vatandaşlık eğitimi ve ahlak bilgisi(eğitimi) kavramları kullanılmaktadır. Çatı kavram olarak değerler eğitimi kullanılmaktadır. Akbaş(2008) ise; değer eğitimi akımları içinde karakter eğitimi, ahlak eğitimi ve vatandaşlık

eđitimini kavramlarını belirtmiřtir. Karakterin ancak deęerlerle inřa edildięi dūřunūlen ve insanların tařması gerektięi bir ۆzellik olarak gۆrūlen, ۆzellikle de son zamanlarda toplumların ۆnemsedięi ahlaki yařam ortamlarının oluřmasında en etkili faktۆr olarak gۆrūlen, deęer inřasının adıdır.

“Öęrencilerin iyiyi bilmelerini, iyiyi arzulamalarını ve iyiyi yapmalarını için yapılan kasıtlı uygulamaların” adıdır karakter eğitimi (Lickona, 1991). Ekři (2003)’ ye gۆre karakter eğitimi, yetişen yeni nesillere temel insani değerleri kazandırma, değerlere karşi hassasiyet oluşturma ve onları davranışa dۆnūřtürme konusunda yardımcı olma gayretinin ortak adıdır. Bunu gerçekleştirebilmek için ۆrtük ve açık programdan istifade edilir. Bu tanımdan hareketle karakter eğitimine yۆnelik faaliyetler ۆęrencilerin karakter gelişimine destek olmak gayesiyle yapılmaktadır. Karakter gelişiminde ailenin, okulun ve sosyal çevrenin etkili olmasından dolayı karakter, bireyin nitelikleri ile adı geçen değişkenlerin değer yargılarından teşekköl etmektedir. Karakter eğitimi insani mükemmeliyete ulaşmanın başka bir adıdır. Bařka bir ifadeyle karakter, insanın zihinsel, duygusal ve bedensel aktivitelerinin davranışa dۆnūřmesi ve bu davranışa çevrenin verdiği değerdir. Bu noktada Gough (2002)’a gۆre insanları karakter ۆzelliklerinden (utangaç, sessiz, neşeli vb..) dolayı değil, dūrūst ya da yalancı, başkalarını dūřünen ya da bencil, saygılı ya da saygısız, gūvenilir ya da gūvenilmez biri olmasından dolayı ۆver ya da yereriz (Gough, 2002, aktaran Akbař, 2004). Karakter eğitimi yaklaşımı, ahlaki ve moral değerleri bilişsel, duyusyal ve davranışsal anlamda içselleştirmek, programlar vasıtasıyla yaşayan değerleri insani dūzeyde bireylere kazandırmayı amaç edinmiş bir yaklaşımdır. Ahlaki ilkeler ve insani duyarlılıkları davranışa yansıtmak gerekmektedir.

Karakter eđitimi, saęlıklı ve ۆzlenen bir toplumun oluřabilmesi için ailede ve okulun bütūn kademelerinde insanlara pozitif deęer tercihlerini ve her tūrlū alternatiflerini gۆstererek ۆğretilmesidir (Aktepe, 2014).

“Karakter eđitimi genelde okullarda ahlaki karakteri geliřtirmek amacıyla eđitimin tūm paydařlarını kapsayan çok yۆnlū etkinlikleri içeren projeler geliřtirerek uygulama řeklinde gerçekleřtirilmektedir” (Meydan, 2014: 104). Buradan hareketle karakter uygulamasına yۆnelik çok fazla ilke ve prensipler geliřtirilmiřtir. Lickona (1991) Plato zamanından beri deęer eđitiminin okulların amaçları arasında olduęunu belirtmiřtir. Karakter merkezli eđitim almıř birey, zeki olduęu kadar karakterli, okur yazar olduęu kadar nazik, bilgili olduęu kadar erdemlidir. Lickona ise karakter

eğitimi çerçevesinde uygulanacak stratejileri okulda uygulanacak stratejiler ve sınıf ortamında uygulanacak stratejiler olmak üzere ikiye ayırmıştır. Okulda uygulanacak stratejiler: sınıfın da ötesini hedeflemek; okulda içinde ahlaki bir kültür ortamı oluşturmak; aile, okul ve toplumun bir bütünün parçasıymış gibi çalışmasına olanak sağlamaktır. Eğitimci okul genelinde düzenleyeceği etkinliklerle okulu; mahallesi ve ülkesi dışında neler olup bittiğine dair iyi ve kötü örnekleri ahlaki bir perspektiften öğrenciye tanıtmalı, onlara ilişkin düşünce ve ilgi geliştirmesini sağlamaya çalışmalıdır. Okulda olumlu bir ahlak kültürü oluşturmak için etkili pedagoji, iletişim ve yönetim becerilerinden yararlanmalıdır. Okul, içindeki ve dışındaki paydaşlarla bir arada uyum içinde çalışan ve ortak değerler etrafında toplanan bir aile haline getirmek için insanüstü çaba ve emek harcamalıdır. Lickona (1996) karakter eğitiminin temel ilkelerini on bir maddede toplamıştır. (Ekşi, 2003).

- ✓ Etkili karakter eğitimi iyi karakterin temeli olarak ahlaki değerleri teşvik eder. Karakter eğitimi başlangıç felsefesi olarak iyi karakterin temellerini oluşturan özen, dürüstlük, adalet, sorumluluk, kendine ve diğerlerine saygı gibi toplumsal mutabakat sağlanmış objektif olarak kabul edilen temel ahlaki değerleri alır.
- ✓ Karakter, düşünce, duygu ve davranışı içerecek kapsamda tanımlanmalıdır. Etkili karakter eğitimi programında karakter, moral yaşamın bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutlarını kapsayacak genişlikte olmalıdır. İyi Karakter temel ahlâkî değerleri anlama, onlar hakkında hassasiyet taşıma ve onlarla iş yapmayı içerir.
- ✓ Etkili karakter eğitimi okul yaşamının tüm basamaklarında temel değerleri teşvik eden maksatlı, üstünlüğü eline alan ve kapsamlı bir yaklaşımı gerektirir. Maksatlı ve inisiyatifi ele alan yaklaşım sadece fırsatların oluşmasını bekleyen bir yaklaşımdan ziyade karakter geliştirmek için üzerinde düşünülmüş yollar planlardır.
- ✓ Okul insancıl ve şefkatli bir topluluk olmalıdır. Okulun bizatihi kendisi iyi karakterin vücut bulduğu bir yer olmalıdır. Sınıftaki günlük yaşam kadar koridorlar, kafeterya gibi diğer okul ortamları da temel insanî değerlerin yaşandığı mekânlar olmalıdır.
- ✓ Karakter geliştirmek için, öğrenciler ahlaki aksiyon fırsatına ihtiyaç duyar. Zihinsel alanda olduğu gibi etik alanında da öğrenciler oluşturmacı

öğrencilerdir; yani en iyi yaparak öğrenirler. İyi karakter geliştirmek için onlar gerçek yaşamdan günlük etkileşim ve tartışmaları içeren ortamlara ihtiyaçları vardır. Bir işbirlikli öğrenme grubunda işlerin nasıl paylaşılacağı, bahçedeki kavgaların nasıl azaltılacağı gibi gerçek hayat durumlarıyla öğrenciler temel değerlerin gereksinimleri hakkında daha pratik bir tecrübe edinirler.

- ✓ Etkili karakter eğitimi, öğrencileri merkeze alan ve başarılı olmalarına yardımcı olan anlamlı ve teşvik edici akademik müfredatı içerir. Karakter eğitimi ve akademik öğrenme ayrı alanlar gibi algılanmamalıdır. Daha ziyade güçlü ve karşılıklı destekleyici bir ilişki içinde olmalıdırlar. Karakter okullarında öğrencilerin daha fazla çalışmaları ve başarılı olmaları muhtemeldir.
- ✓ Karakter eğitimi öğrencilerde iç güdümlü bir motivasyon geliştirme çabası içinde olmalıdır. Öğrenciler iyi karakter geliştirirken ahlâkî yargılarının kendilerine doğru olduğunu söylediklerini yapmak için içsel bir bağlılık geliştirirler. Okulları özellikle disiplin yaklaşımı olarak temel değerleri iç güdümlü bir uygulama çabası içinde olmalıdırlar. Okullar, öğrencilerin sorumlu davranış göstermelerinin gerçek sebeplerinden onları uzaklaştıran dış güdümlü ceza ve ödüllerden kaçınmalıdırlar.
- ✓ Tüm okul personeli, karakter eğitimi için sorumlulukları paylaşan ve aynı temel değerlere bağlı bir öğrenme ve ahlak topluluğu olmalıdır. Burada üç hususun altını çizmek gerekiyor: İlk olarak; öğretmenler, yöneticiler, danışmanlar, memurlar, servis personeli yani kısaca herkes karakter eğitimi çabalarının içinde olmalıdırlar. İkincisi; öğrencilerin hayat için öngörülen aynı değer ve normlar, okul topluluğunun yetişkin üyeleri için de geçerli olmalıdır. Üçüncü olarak; okul ahlâkî konular üzerinde personelinin eğitilmesi için zaman ayırmalıdırlar.
- ✓ Karakter eğitimi hem personelden hem de öğrenciden ahlaki liderlik gerektirir. Buraya kadar ifade edilen kriterlerin yapılabilmesi için bir lider (müdür veya yardımcısı veya koordinatör öğretmen), bir karakter eğitimi komitesi (uzun erimli planlama ve programın uygulanmasıyla sorumlu) ve öğrenci inisiyatifi (öğrenci kulüpleri, akran çatışma çözme programları vb.) gereklidir.

- ✓ Okul, karakter eğitimi çabalarında ebeveynleri ve çevresel imkânları tam bir ortak olarak görmelidir. Ebeveynler çocuklarının ilk ve en önemli ahlâk eğitimcileri olduğundan; okul karakter eğitimi ile ilgili temel misyonunu açık bir biçimde ortaya koymalı, sonrasında da karakter eğitimiyle ilgili hedef ve aktivitelerinin her aşamasında aileyle iletişim içinde olmalıdır. Okul, çevresel imkânlardan da -iş dünyası, sivil toplum kuruluşları, medya, yerel yönetimler vb. karakter eğitiminden faydalanmalıdır.
- ✓ Karakter eğitiminin değerlendirilmesi; okulun karakterini, karakter eğitimcisi olarak okul personelinin işlevselliğini ve öğrencilerin iyi karakter gösterme bağlamını içermelidir. Etkili karakter eğitimi programı aynı zamanda, okulun ne derecede bir karakter topluluğu olduğunu, okul personelinin ne derecede programı uygulama yetkinliğine sahip olduğunu ve öğrencilerin ne derecede temel etik değerleri anladığını, bağlandığını ve onlara göre davrandığını değerlendirecek bir içeriğe sahip olmalıdır (Lickona 1996, aktaran Ekşi 2003).

Lickona (1992), karakter eğitiminin başarılı olabilmesi için sorumluluğun sadece okullarda değil toplumun bütün paydaşlarında olduğunu belirtmiş ve toplumların sorumluluklarını aşağıda maddeler halinde sıralamıştır (aktaran Akbaş, 2008).

1. Yalnızca ahlaki olgunluğa erişmiş insanlar özgür ve demokratik hükümete destek olmalıdırlar.
2. İyi karakter eğitilmediği sürece kendiliğinden gelişmez. Öğretim süreci içerisinde desteklenerek ve örnek öğrenme uygulamalarıyla süreç içerisinde gelişmektedir.
3. İyi bir karakter eğitiminin başlangıç noktası ailedir. Sonrasında okul başta olmak üzere toplumun, dini kurumların ve gençlere hizmet veren sosyal grupların ve zümrelerin vesilesiyle şekillenir.
4. Vatandaş yetiştirmenin temel prensibi etkili bir akademik başarı ve karakter gelişimiyle mümkün olabilmektedir.
5. Etkili karakter eğitimi sonucunda öğrencilerdeki olumsuz davranışlarda azalma görülür, akademik başarıyı artırır ve gençler sorumluluklarının farkında olan vatandaş haline gelir.

Karakter eğitimi, sadece öğretmen ya da öğrenciyle sınırlı olmamalı aksine toplumun tüm paydaşlarını kapsayan uğraş alanı olmalıdır. Bundan dolayı karakter eğitimi

sadece ve yalnız bir dersin ya da bir öğretmenin sorumluluğunda olmamalıdır. Etkili bir karakter eğitimi için her derse yönelik hazırlanan ders planlarının hem o derslerin akademik amaçlarını hem de öğrencilerin karakter gelişimini destekleyecek faaliyetleri içerecek nitelikte olması gerekmektedir (Jacobs ve Jacobs, 2001, aktaran Katılmış, 2010). Kelley'ye göre karakter eğitiminin başarıya ulaşabilmesi için değerlerle inşa edilmesi elzemdir (Kelley, 2002).

2.4 Görsel Sanatlar Dersi

Sanat eğitimi kavramı 19. yüzyıl başlarında Avrupa'da ortaya çıkmıştır. 19. Yüzyılın ortalarında endüstrileşme süreciyle beraber geniş kitlelerde etkili olur ve eğitim sistemi içerisinde önemli bir konuma gelir. Türklerde ise Osmanlı devletinin duraklama döneminde orduyu güçlendirmek için 18. Yüzyılın başlarında Mühendis Hane-i Berri Hümayun' da okutulmaya başlanan resim dersleri ile eğitim sistemi içerisinde sanat eğitimi yerini almıştır. Bunu 1882' de ve güzel sanatlar alanında faaliyet vermek üzere kurulan Sanayi-i Nefise Mektebi (Devlet Güzel Sanatlar Akademisi) izlemiştir (Susuz, 2012). Atatürk'ün direktifleriyle alanında uzman farklı ülkelerdeki eğitimciler Türkiye'ye davet edilerek bu alanda ki bilgi ve tecrübelerinden istifade edilmiştir. Ünlü eğitim felsefecisi John Dewey, 1924 yılında hazırladığı raporda, Türk gençlerinin sanata olan yatkınlıkları ve yeteneklerinin güçlü olduğunu, güzel sanatlara sağlayacakları katkının ülkenin uygarlık seviyesine etki edeceğini vurgulamıştır (Özsoy, 1998). 1970'lerde eğitimin amacındaki değişimler, toplumun sanata ve sanatçıya bakışındaki gelişim, ekonomik, politik ve teknolojik gelişmeler resim öğretmeni yetiştirmeye yeni bir görüşle yaklaşılmasına sebep olmuştur. Programlar dört yıla tanzim edilmiştir. Güncellenen programla birlikte bir sanat dalında uzmanlaşmaya olanağı doğmuştur. Bu programla birlikte öğrencilerin dört yıllık lisans eğitiminden sonra üst bir eğitime devam etme olanağı sağlamıştır (Kırışoğlu, 1994).

Sanat eğitimi, öğrencilerin eğitimi süresince sosyal beceri ve kültürel açıdan geliştirmeyi hedefleyen, problem çözme yeteneğini geliştirip sorunlarla başa çıkmayı öğreten ve okur yazarlığı basamak basamak inşa ettiği için gereklidir denilebilir. Sanat eğitimi okul öncesi dönemde başlayıp ilköğretim ve lisede devam eden bir süreçtir. Öğrencinin, duygu, düşünce ve gözlemlerini aktarabilme, yeteneklerini

geliştirip estetik bir düzeye ulaştırabilme amacıyla yapılan eğitim faaliyetlerine denir. Gel, sanat eğitiminin bireye sağladığı kazanımları şu şekilde açıklamıştır:

- ✓ Baktığını gören, düşünen ve toplumsal ihtiyaçlar karşısında gerekeni yapmaya çalışan, faydalı bir kişilik sahibi bireyler yetiştirmek ancak, doğru bir sanat eğitimi ile mümkündür.
- ✓ Bireylerin, görsel eğitim yoluyla zihinsel ve algısal yetenekleri gelişmiştir. Bu özellikleri ile problem çözme yetenekleri istenilen seviyeye ulaşacaktır.
- ✓ Öğrenciler istenilen estetik duyarlılığa oluşacağı için kültürel değerlerini bu doğrultuda koruyacaktır.
- ✓ Bakma ile görme arasında ki farkı öğrenirken, diğer taraftan dokunduğu, biçimlendirdiği değişik malzemeleri tanıma fırsatı bulur.
- ✓ Soyut kavramları algılaması kolaylaşır.
- ✓ Yeteneklerinin ve kabiliyetlerinin farkına varır, eğitim hayatının sonunda meslek seçiminde sağlıklı tercihlerde bulunur.
- ✓ Karşılaştığı problemlere alternatifli çözümleri üretir.
- ✓ Araştırma, bulma, sınama ve yeniden kurma gibi yaratıcı süreçte yer alan yetilerini geliştirir.
- ✓ Yaratıcı gücün geliştirilmesi bağlamında en etkili disiplin sanat eğitimidir (1990).

İlköğretim görsel sanatlar dersi öğretim programı, “Görsel İletişim ve Biçimlendirme”, “Kültürel Miras” ve “Sanat Eleştirisi ve Estetik” öğrenme alanlarından oluşmuştur. Görsel iletişim ve biçimlendirmede öğrencilerin; gözlemlerini, duygularını, hayallerini ve düşüncelerini biçimlendirerek görsel iletişim kurmaları, görsel sanat çalışmalarında sanat elemanları (renk, çizgi, form, biçim, doku, mekân/uzam) ve tasarım ilkelerini (oran-orantı, ritim, denge, vurgu, zıtlık, birlik, çeşitlilik, hareket) kullanmalarını, sanat eserlerinin anlamını ve değerini kavrarken görsel sanat çalışmalarına saygı duymayı öğrenmeleri, görsel sanat çalışmalarını oluştururken öğretim materyallerini (sanat eseri, tıpkıbasım, sanat kitapları vb.), araç-gereçleri (firça, boya, makas, kâğıt vb.) kullanabilmeyi ve yeteneklerini açığa çıkartabilecek yaratıcı, özgün biçimlendirme çalışmaları yapmaları amaçlanır. Kültürel miras alanında öğrencilerden beklenen, Türk toplumunda ve farklı toplum ve kültürlerde ortaya konulan sanat eserlerini ve sanatçıları incelemeleri, tarihî mekânlar, müze, ören yerleri, sanat galerisi, sanatçı

atölyeleri ve bunun gibi yerlerdeki kültür sanat eserlerini incelemeleri, sanatın duygu ve düşünceleri iletmede araç olduğu ve görsel sanatların geçmiş ile gelecek arasında köprü vazifesi gördüğünü kavraması amaçlanır. Sanat eleştirisi ve estetikte ise; sanat eserlerini (tanımlama, çözümlenme, yorumlama ve yargı) eleştirel bakış açısıyla incelemesi, sanat eserinin duygu ve düşünceleri ifade etmedeki gücünü anlamaları, iletişim kurma kapasitesini analiz etmeleri ve yargıya varmaları, sanat eserlerinin ekonomik değerini fark etmeleri ve görsel sanatlar alanında ahlaki kuralları bilmeleri amaçlanmıştır (MEB, 2018).

2.4.1 Görsel Sanatlar Dersinde Estetik Değerler

Estetik değer resim sanatında oluşması, biçimsel anlamda ve çok boyutlu bir yapıda, içinde bulunduğu dönemin kültürel kodlarında ve toplumun estetik anlayışına göre, daha sonra eserin kendi içerisinde barındırdığı biçimsel değerlere, resmin diğer resimler arasındaki konumuna yani özgünlük değerine ve izleyici ile resim arasındaki duygusal ve düşünsel olarak kurulan ilişkide kazanılan değere bağlı olarak oluşmaktadır (Korkmaz, 2013).

Sanatın bütün disiplinlerinde estetik değerler önemli bir yere sahiptir. Bu yüzden estetik ve sanat iç içe geçmiş ve birbirini yükselten kavramlardır. Estetik kendi değer prensipleri çerçevesinde, sanatta güzeli aramaktadır. Bunu ararken de felsefeden hareketle sorarak, eleştirerek ve yorumlayarak sonuca ulaşır. Afşar Timuçin'e göre "sanatın bütün disiplinleri, güzeli ararken farklı farklı argümanlar kullanmaktadır. Kimisi tahtayı yontar, kimisi kendini boyalarla ifade eder, kimisi de sözcüklere şekil verir. Farklı araçlar kullanılsa da hepsinin ortak bir amacı vardır: güzele ulaşmayı hedeflemektedir (Timuçin, 2002).

"Sanatın değeri" diğer insan başarılarından ayrı tutularak insan için, kişilerin hayatı için ifade ettiği şey, insanların hayatındaki yeridir. "Sanatın değerleri" eserin yaratım sürecinde öne çıkan hususlar, sembol, ifade biçimi, form, kompozisyon vb.dir. "Bir sanat eserinin değeri" ise, ortaya konulan disiplin içindeki diğer yaratıcı sanatçıların gözlerinde, o yapının diğer eserlere göre özelliği, alanında özgünlüğü, insana ve problemlerine işaret etmesindeki biricikliğidir (Kuçuradi, 1971). Sanat eserinin değeri; sanatçının eserinde, diğer eserlerden ayırt eden özgünlüğünde ve insan merkezli konuları benzeri olmayacak şekilde ifade etmesindedir.

Estetik bir yargıda bulunabilmek için estetik değerlere sahip olmak gerekmektedir. Değerler, estetik tercih ve tutuma da işaret etmektedir. Estetik beğeni nesneye bağlı kişisel gibi görünse de öznenin algısına etki eden çevresel etmenlerle doğrudan ilintilidir. Toplumsal sınıfların benzer değer yargılarına sahip olmaları, ortak bir beğeni geliştirmeleri öznenin seçiminden ziyade toplumsal sistemin bir getirisidir. Kültürel değerler estetik algının oluşmasında önem arz etmektedir (Güven, 2016). Bireyin yetiştiği ortam, içinde bulunduğu toplumun kültürel değerleri, hatta yaşadığı coğrafya, estetik beğenileri etkilediği düşünülmektedir. Bu kişiden kişiye toplumdaki topluma değişebildiği gibi aynı toplum içinde ki insanlarda farklı estetik algılar görülebilmektedir. “Estetik yargıyı diğerlerinden ayıran, yargının algılayana bağlı olmasındandır” (Townsend, 2002; aktaran Güven, 2016).

Spranger, 1928 yılında değerleri; estetik, bilimsel, siyasi, sosyal ve dini değerler olmak üzere altı değer tipine göre sınıflandırmıştır. Alport ve arkadaşları tarafından daha sonra ölçeğe dönüştürülmüştür (Güngör, 2000). Bu sınıflamada estetik değerleri şöyle tanımlamıştır. Deneyimler, tercihler ve kabulleri kapsamaktadır. Simetri, uyum ve forma önem vermektedir. Sanatın toplum için zorunlu olduğu kanısındadır. Estetik insan, şekil, düzen, ahenge karşı ilgilidir. Estetiğe önem vermektedir ve bütün işlerini bu temele bina eder (Yazıcı, 2006).

Sanat eğitimi bireye, gelişim seviyesine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disiplin sahibi, gündelik hayatta ihtiyaca uygun olarak, akıl yürütme, problem çözme, sosyal beceri kazanımı, estetik biçimi ve estetik duyarlılığı kazanmış ve etkin bir biçimde kullanan sağlıklı bir birey olmasını sağlamaktır.

Görsel sanatlar eğitimi sanatçı yetiştirmek için üstün yetenekli bireylere verilen bir eğitim değildir. Aksine her bir bireyi kendini ifade edebilen, görsel okuryazarlığı kazanmış, estetik bilince sahip, temel kavramları bilen ve uygulayan, sanat ve tasarım öğelerini takip eden, kültürel mirasın değerini bilen, sanat etiğine hâkim, görsel sanatları öğrenmeye ve uygulamaya istekli bireyler yetiştirmektir.

Görsel sanatlar dersi öğretim programı, temel öğrenme alanlarına göre üçe ayrılmıştır. Bunlar: görsel iletişim ve biçimlendirme, kültürel miras, sanat eleştirisi ve estetik. Bu öğrenme alanları oluşturulurken temel disiplinler çerçevesinde estetik değerler de baz alınarak hazırlanmıştır. Bu üç alanda; sanat eserlerinin anlamını, estetik kaygılarla yeteneği açığa çıkarmayı ve özgün biçimlendirmeyi, Türk

toplumunda ve kültüründe üretilen sanat eserlerini ve sanatçıları incelemeyi, sanat galerileri, müzeler, sanatçı atölyeleri, tarihi mekânları, her bakımdan incelemeyi, kültür-sanat örneklerini inceleme, analiz etme ve özgün yorumlamayı, sanat eserlerini eser eleştirisi bağlamında (tanımlama, çözümlenme, yorumlama ve yargı) inceleme ve yorumlama, öğrendiği estetik bilgileri, sanat eseri analizinde kullanmayı ve etik kuralları bilmesi amaçlanmıştır (MEB, 2018).

2.5 Görsel Sanatlar Dersinde Değerler Eğitimi

Öğrencilere iyi bir insan ve iyi bir vatandaş olmaları için gerekli bilgi, beceri, davranış tutum ve alışkanlıkları kazandırmayı ve karakteri haline dönüştürmeyi amaçlayan eğitim, bu yönüyle değerlerle örgülenmiş bir etkinliktir. Bu bağlamda okullardaki değer eğitiminin amaçlarından biri öğrencilerin sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik geliştirmelerini sağlamaktır. Bunun için bireyin çok yönlü gelişmesi önem taşımaktadır. Tutum ve davranışlarımızı biçimlendirmede önemli bir role sahip olan değerler, öğrencinin gelişim sürecini sağlıklı ve dengeli bir biçimde geçirmesini sağlamaktadır (MEB, 2017). Doğru planlanmış, çok yönlü bir görsel sanatlar programı aracılığıyla verilecek olan sanat eğitimi, daha üretken, kendine güvenen, yaratıcı düşünme becerisine sahip ve bireyin kendini ifade edebilmesini kolaylaştırmaktadır. Sanat düşünceyi şekillendiren bir dildir (Durka, 2012).

Görsel sanatlar dersi, öğrencilerin, yaratıcılık, özgürlük, ahlak, kendini gerçekleştirme, kendini ifade etme, estetik, duygularını kazanmasına yardımcı olmanın yanında, öğrencinin iyi bir insan ve topluma faydalı bir birey olması için bilgi, beceri, tutum, davranış ve alışkanlıklarla donatılmasını hedefler. Bu noktadan hareketle öğrencinin, iyi bir insan ve iyi bir vatandaş olabilmesi için insan ilişkilerini düzenleyen değerleri, görsel sanatlar dersi öğretim programına yerleştirilmiştir. GSD öğretim programına yerleştirilen değerler:

- ✓ Dürüstlük
- ✓ Saygı
- ✓ Sevgi
- ✓ Sorumluluk
- ✓ Paylaşma
- ✓ Vatanseverlik
- ✓ Adalet

- ✓ Yardımseverlik
- ✓ Aile birliğine önem verme
- ✓ Özgürlük
- ✓ Eşitlik

Mercin ve Diksoy'un yaptığı araştırmada, "görsel sanatlar dersinin öğretim programı kazanımları değerler bakımından" incelemiştir. Bu inceleme sonucunda aşağıdaki değerlere ulaşılmıştır.

- ✓ Sevgi
- ✓ Arkadaşlık
- ✓ Adalet
- ✓ Saygı
- ✓ Hoşgörü
- ✓ Duyarlılık
- ✓ Vatanseverlik
- ✓ İşbirliği ve Dayanışma
- ✓ Sabır
- ✓ Duyarlılık (Çevreye ve Tarihsel mirasa Duyarlılık)
- ✓ Eşitlik
- ✓ Sorumluluk
- ✓ Merhamet
- ✓ Paylaşma
- ✓ Özgüven
- ✓ Cömertlik
- ✓ Vefa
- ✓ Misafirperverlik
- ✓ İyilikseverlik
- ✓ Özgürlük
- ✓ Yardımseverlik
- ✓ Dürüstlük (2017)

Duyuşsal alana da hitap eden sanat eğitimi, değerlerin öğrencilere kazandırılmasında büyük pay sahibidir. Öğrencilerin ruhsal ve duygusal ihtiyaçlarını ana derslerle elde edemeyeceğini; yalnız sanat eğitimi aracılığıyla kazanabileceği düşünülmektedir (Boydaş, 2004). Kaplan, Öztürk, Ferahoğlu (2015)'da bireyin duygusal ihtiyaçlarını sanat eğitimiyle karşıladığını ve ana derslere destek olduğunu belirtmiştir. Bireyin duygusal ihtiyaçlarının sanat eğitimiyle karşılanması çok fazla kullanan ve yaygın bir yöntemdir. En fazla kullanılan etkinlik kil, oyun hamuru ve kinetik kum kullanılarak yapılan faaliyetlerdir. Öğrencilerin, stresi ve yüklenmiş olduğu negatif duyguları atması amaçlanır. Elleriyle yoğurması esnasında küçük kas gruplarının çalıştırması ve materyalin yumuşak dokusu sayesinde negatif duyguları atmasına yardımcı olduğu düşünülmektedir.

Görsel sanatlar dersinde yapılan etkinlikler, çocuğun hayal gücü ile yaratıcılığını birleştirerek problemlerin çözümüne katkı sağlar, eleştirel yaklaşmasına ve çözüm merkezli düşünmesine fırsat veren etkinliklerin bütünüdür. Bu etkinlikler sırasında çocuklar kendilerini ifade ederek iletişim becerilerini geliştirirler. Önce kendini tanıyarak daha sonra içinde bulunduğu kültür ortamını ve başka kültürleri daha iyi anlayarak, farklılıklara saygı duyma becerisi gelişir (MEB, 2013). Sanat eğitimi insanın toplumla olan entegrasyonu için gereklidir. Öğrencilerin iyi bir insan ve iyi bir vatandaş olmalarını sağlayacak bilgi, değer, beceri, davranış ve alışkanlıklarla donatmak Türk Milli Eğitim Sistemi'nin temel hedefleri arasında yer almaktadır. Buradan hareketle eğitim süreci içerisinde değerlerin aktarılması ve kazandırılması kültürel devamlılık açısından önem arz etmektedir.

Eğitim programlarında vurgulanmasının yanı sıra değerler, alan sınırlaması aranmaksızın, öğretmenlerin sınıf içindeki öğrenme ortamını düzenleyişinde, etkinliklerini uygulayışında, öğretim stratejisinde, içerik seçiminde, sınıf içinde izin verdiği ya da pekiştirdiği davranışlarda, öğretim stilinde, disiplin uygulamalarında, öğrencilerine yönelik tutum ve davranışlarında yer almaktadır (Veugelers, Vedder, 2003; aktaran Balcı, Yanpar Yelken, 2010). Değerler eğitimi bütün derslerin öğretim programında yer almaktadır. Akademik anlamda başarılı iyi bireyler yetiştirmek için açık ve örtük öğrenme yoluyla, sınıf ve okul içinde, başta model olan öğretmen olmak üzere idareci, müdür ve okul görevlileriyle birlikte değer kazandırma olduğu düşünülmektedir.

Hayat boyu bireyin çabaları ve çevrenin de etkisiyle oluşan değer kazanımı, ilk olarak ailede başlar ve okulla devam eder (Aydın, 2013). Okuldaki değer inşası sürecinde deneyimin ön plana çıktığı söylenebilir. Öğrenciler deneyimler ile yargıda bulunma fırsatı elde eder. Bunun da büyük oranda sanat etkinlikleri, spor ve sosyal faaliyetlerle, edebiyatla, topluma ve sosyal çevreye vb. hizmet uygulamalarıyla verilebileceği söylenebilir. Bundan ötürü bu disiplinlerin sadece bir ders olmaktan ziyade daha fazla kıymet verilerek öğrencinin gelecek yaşamı için karar vermede önemli araçlar haline gelebilecek etkinlik alanlarına dönüştürülmesi gerekmektedir (Acat, 2010).

İlköğretim kurumlarında plan ve program çerçevesinde, dersler yoluyla öğrencilere sorumluluk, saygılı olma, adil davranma ve duyarlı olma gibi temel insani değerlerin kazandırılmasına çalışılmaktadır. İlköğretimde tüm derslerin içeriğine değerlerle

ilgili kavramlar eklenmesine rağmen bu kavramları öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenecekleri bir okul ortamına ihtiyaç duyulmaktadır (Çengelci, Hancı, Karaduman, 2013).

“Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı değerler eğitimi açısından öğrencilerin genel anlamda sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik gelişimini amaçlar. Bunun yanında öğrencilerin iyi insan ve iyi vatandaş olmalarını sağlayacak bilgi, beceri, tutum, davranış ve alışkanlıklarla donatmak da hedeflenmiştir. Buradan hareketle insan ilişkilerini düzenleyen saygı, sevgi, dürüstlük, sorumluluk, paylaşma, vatanseverlik, adalet, yardımseverlik, aile birliğine önem verme, özgürlük ve eşitlik gibi değerlere de yer verilmiştir (MEB,2008).

Öğretmen, aydınlık, karanlık, merhamet, adalet, zulüm, paylaşma, yardımlaşma, vefa, sabır, aile birliği, sevgi, saygı vb. kavramları öğrencilere vererek, bu kavramların ne ifade ettiğini resim yoluyla anlatmasını isteyebilir. Bu resimlere ilaveten gazete ve dergi gibi fotoğraf ve yazıları da kesme yapıştırma yöntemiyle kompozisyon oluşturabilir. Kavram kontrolü, zihinsel ve hayal gücü gelişimine katkı sağlamaktadır (Aydın, Gürler, Akyol, 2013). Kavramların daha anlaşılır olması bakımından, resme başlamadan önce önden bir bilgilendirme yapılabilir. Soyut olan bu kavramlar hakkında eserlerin yapım aşamasında öğrencilere yönlendirme yapılabilir. Çalışmalar bittikten sonra da, bu kavramların eserde nasıl anlatıldığı, ifade edildiği ve daha neler yapılabileceği konusunda yorum yapılarak tamamlanır.

Sanat her daim ahlaki bakışın ve görüşün temel aktarıcısı olmuştur. Sanat bize değerlerimizi gösterir fakat aynı zamanda sadece şu an yaşadığımız zamanı yansıtanın ötesine geçebilir (Durka, 2012).

Değerler soyut kavramlardır. Öğrencilerin bu soyut kavramları resim yoluyla daha anlaşılır olması sağlanır. Öğretmen, öğrencilerinden yalan, lüks ve savurganlığın kötü olduğunu anlatan bir resim yapmasını isteyebilir. Bu resimler değer öğretiminin kuru bilgi kalmasına engel olacağı gibi, öğrencinin duygu ve düşüncelerini de resim yoluyla dışa aktarmasına olanak sağlayacaktır (Aydın, Gürler, Akyol, 2013).

Öğrenilecek olan değer kavramı hakkında öğrencilere, ön bir bilgilendirme yapıldıktan sonra düşüncelerini ve ne hissettiklerini resim yoluyla anlatması istenilebilir. Kavram öğreniminde başarıya ulaşılmış olur ve öğrencinin değeri kazandığında veya kazanamadığında neler olabileceğini karşılaştırarak öğrenebilir

Çocukların hayal gücü doğru yöne sevk edilirse büyüklerin tasavvurunu aşan eserler meydana getirirler. Zihinsel, ruhsal ve bedensel gelişimi destekleyen sanat eğitimi, resim yoluyla öğrencilere değer öğretiminde, muhtevanın daha kalıcı olmasını sağlayacak ve eğitimin de kalitesini yükseltecektir (Aydın, Gürler, Akyol, 2013).

Görsel sanatlar dersinde grup çalışmaları etkinlikleri oldukça önemlidir. Öğrencilerin grup halinde çalışırken enerjilerini kanalizasyon etmelerinin kolaylaştığı, disiplin ve iş birliği anlayışının ön planda olduğu gözlenmektedir. Grupla yapılan etkinliklerin toplumsal ve ahlaki becerileri öğrenme, birlik halinde hareket etme ve çalışma becerileri geliştirme konusunda bireye yardımcı olduğu düşünülmektedir. Ayrıca farklı toplumlarda büyüyerek farklı değerlere sahip olan bireyler, birbirini tanıırken sahip oldukları değerleri bir diğerine aktarma ve onun sahip olduğu değeri tanıma fırsatı elde etmiş olmaktadır (Erol, Gültekin).

İlgili alan yazın taramasında (Ayaydın, 2010; Aydın ve Gürler, 2013; Çakır, 2002; Matthews, 2003; Willats, 2008; Yavuzer, 2002) değerlerin sanat etkinlikleri yoluyla çocuğa kazandırılmasında dikkat edilmesi gereken noktalar aşağıda sıralanmıştır.

- ✓ Öğretmenlerin, öncelikli olarak değerlerin önemini kavramış ve inanmış olması gerekmektedir.
- ✓ Okulda değerlerin öğrenciye kazandırılması sürecinde, öğretmenler sanatsal etkinlikler hazırlarken öğrencinin empati, problem çözme, iş birliği yapma, paylaşım ve hoşgörü gibi kavramları göz önünde bulundurmalıdır.
- ✓ Görsel sanatlar etkinlikleri aracılığıyla değerlerin öğrenciye kazandırılması esnasında her öğrencinin gelişim düzeyi farklı olacağı için, bilişsel, duyuşsal, sanatsal algı ve kavramları göz önünde bulundurulacak etkinlikler düzenlenmelidir.
- ✓ Görsel sanatlar dersinde yapılacak olan etkinlik ve faaliyetlerin öğrenci merkezli yapılması gerekmektedir.
- ✓ İşbirliği, paylaşım ve yardımlaşma gibi grup çalışmasının yapılmasına olanak sağlayacak etkinliklere ağırlık verilmelidir.
- ✓ Etkinlik planlaması yapılırken okulun ve öğrencinin bulunduğu çevrede müzeleri, tarihi ve kültürel değerleri fark etmeleri ve onları tanımalarını sağlayan etkinlikler planlanmalıdır.
- ✓ Görsel sanatlar dersi öğretmenin, öğrencilerine örnek bir model olması gerekmektedir.

- ✓ Görsel sanatlar dersinde öğretilecek olan değerlerin ilk önce öğrencilere tanıtılması gerekmektedir. Soyut kavramların daha iyi anlaşılması için örneklerle anlatımın güçlendirilmesi beklenir. Ön bilgilendirme yapıldıktan sonra öğrencilerin konu hakkındaki düşüncelerini resim yoluyla ifade etmesi istenir.
- ✓ Görsel sanatlar dersinde çocuğu sıkmadan, anlayabileceği seviyede ve yalın ifadelerle, günlük yaşantıdan örnekler seçilerek değer kavramlarına ilişkin bilgiler verilmelidir.
- ✓ Öğrencinin değerlere sahip olması durumunda ve sahip olunmazsa neler olabileceği hakkında karşılaştırmalı olarak örnekler üzerinden bilgiler verilmelidir. Görsel sanatlar dersi uygulamalarında yardımsever olmanın önemi ve yardıma ihtiyaç duyduğumuzda hiç kimsenin bize yardım etmemesi durumunda hissedecekleri duygulara ilişkin fikirleri alındıktan sonra resim uygulaması yaptırılabilir. Böylece yardımseverlik değerinin anlaşılması sağlanarak, uygulama sonunda öğrencinin çevresine karşı olan sorumluluğun farkına varması sağlanacaktır.
- ✓ Değerlerle ilgili tavsiyelerde bulunulurken emir ve öğüt veren bir dilden uzak durulmalı, örnek kişi ve öykülerden yararlanarak dolaylı olarak vurgu yapılmalıdır (Aydın ve Gürler, 2003).
- ✓ Çocukların değerler eğitimi kapsamında ürettiği eserler sergilenmelidir. Eserler arasında bir ayrıma gidilmeksizin hepsi sergilenmelidir. Böylece çocuğun güven duygusunun gelişmesine olanak sağlamış olur.
- ✓ Sanat etkinlikleri çocukların hayal güçlerini, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini ve akranlarıyla iletişim kurma davranışlarını geliştirmesine fırsat verilmelidir.
- ✓ Öğrencinin estetik değerleri kazanması için gelişimine uygun ortamlar hazırlanmalıdır. Etkinliklerde yapılan resim faaliyetlerinin yanı sıra üç boyutlu çalışmalara da yer verilmelidir (Dilmaç ve Topuz 2018).

MEB Temel Eğitim Programında, değerler eğitimi konusunda güncelleme yapılmıştır. Komisyonunda Dr. Adem Beldağı “Din kültüründen sonra örtük öğrenmenin en fazla olduğu ikinci ders görsel sanatlar dersi” olduğunu belirtmiştir. Görsel sanatlar dersi konu ve kazanım bazında değerlendirildiğinde esnek bir

programdır. Bundan sebep değer aktarımında örtük öğrenmenin çok fazla olduğu düşünülmektedir. Bu kısımda kısaca örtük programa (öğrenme) değinilecektir.

Değerler eğitimi günümüzde hem öğretim programları aracılığıyla hem de örtük öğrenme kapsamındaki uygulamalarla yapılmaktadır (Akbaş, 2008). Öğretim programları sanılanın aksine sadece sınıf içinde değil ders saatleri dışında, okul koridorlarında, eğitim etkinlikleri ve program dışı etkinliklerde, yönetici, öğretmen ve okuldaki arkadaşlarıyla sosyal ilişkiler esnasında örtük program aracılığıyla değer kazanmaktadır. Yüksel (2005) ve Bacanlı (2006), “Öğrencilerin hem resmi hem de örtük olarak birçok değere maruz kaldığını, ancak değer öğretiminde örtük programın daha başarılı olduğunu belirtmişlerdir” (Tunca, 2015).

Okullarda değerlerin kazandırılmasında programların çok önemli olduğu aşikâr. Programın içinde yer alan örtük öğrenmenin de değerler eğitimine olan katkısı çok fazla olduğu düşünülmektedir. Buradan hareketle okullarda uygulanacak programların, değerler eğitimini kapsayacak şekilde düzenlenmesi beklenen bir sonuçtur (Yüksel, 2005; aktaran Kurtulmuş, Tösten ve Gündaş, 2009). Örtük program (öğrenme) aracılığıyla desteklenmeyen değerler eğitimi başarıya ulaşması mümkün gözükmemektedir. Bu yüzden değerler eğitimi çalışmalarının önemli bir kısmını örtük program (öğrenme) oluşturmaktadır (Çengelci, 2010).

Dilmaç’a (2002) göre ise; Grupla yapılan etkinlikler sayesinde tüm insanî değerler geliştirilebilir. Örneğin, oyunların, piyeslerin, sanatın, zanaatın, tartışmaların bilmecelerin ve diğer birçok etkinliğin kullanımı bunu sağlayabilir. Çocukların yetenek ve ilgi alanları, yelpazesi sınırlı olmadığından, belirli bir mesaj aktarmak için yüzlerce durum yaratabilir. Grup çalışması, aynı zamanda normalde sessiz, suskun olan çocuğun da bir katkıda bulunmasını sağlar. Çocukların amacı olan etkinlik çerçevesinde bir arada olduklarının ve birlikte öğrendiklerinin farkına vardıklarında, “bütünlük” duygusu üretilmiş olacaktır (aktaran Yazıcı,2010).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

III. YÖNTEM

Araştırmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Bulgularda nicel analiz ve betimsel analiz teknikleri kullanılmıştır. Araştırmada verilerin toplanması aşamasında kişisel bilgi formu ile anket uygulaması yapılmış ve literatür taraması yöntemleri kullanılmıştır.

3.1 Evren

Araştırmanın evrenini Samsun ilinde MEB'e bağlı 296 ortaokulda görevli 280 görsel sanatlar öğretmeni evrenimizi oluşturmaktadır.

3.2 Örneklem

Araştırmanın örneklemini ise, akıllı telefon uygulaması (WhatsApp) ve elektronik posta (email) yoluyla ulaştığımız ve gönüllülük esasına dayalı olarak içtenlikle sorularımızı cevaplayan 190 görsel sanatlar öğretmeni oluşturmaktadır.

3.3 Verilerin Toplanması

Samsun ilinde, MEB'e bağlı devlet ortaokullarında görev yapan 190 görsel sanatlar dersi öğretmenine, 2018- 2019 eğitim öğretim yılında kişisel bilgi formu ve 10 soruluk 5'li likert ölçekli çoktan seçmeli sorulardan oluşan anket uygulanmış olup ve sonunda da bir tane açık uçlu soruyla düşüncelerini ifade etmeleri istenmiştir

3.4 Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır. 190 görsel sanatlar öğretmenine uygulanan anketin I. bölümünde kişisel bilgi formu, II. bölümde 10 soruluk anket sorusu ve bir tane de açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Öğretmenlerin anket sorularına verdikleri cevaplar SPSS programında hesaplanıp frekans ve yüzdelerle değerlendirilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

IV. BULGULAR

Kişisel Bilgi Formu Analizi:

Bu bölüm öğretmenlerimizi tanımaya yönelik yöneltilmiş olan kişisel sorulara verilen cevaplardan oluşmaktadır.

Görsel Sanatlar öğretmenlerinin değerler eğitimi ile ilgili görüşlerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için bağımsız gruplar t testi yapılmış ve test sonuçları tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Cinsiyete Göre Analiz Tablosu.

Cinsiyet	N	X	S	t	sd	p
Kadın	94	3,86	,38	,447	188	,66
Erkek	96	3,84	,37			

Tabloda görülebileceği üzere, kadınların puan ortalaması ($X=3,86$) ile erkeklerin puan ortalaması ($X=3,84$) arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t_{188} = ,447$; $p > .05$). Görsel sanatlar öğretmenlerinin değerler eğitimi konusundaki görüşlerini belirlemek için uygulanan ankete katılan kadın katılımcıların sayısı 94 iken erkek katılımcıların sayısı da 96’dır. Anket uygulamasına katılanların %51’i erkek, %49’u kadın katılımcılardan oluşmaktadır. Görsel sanatlar öğretmenlerinin değerler eğitiminin etkileri üzerine görüşlerinde cinsiyete göre bir fark görülmemektedir.

Görsel Sanatlar öğretmenlerinin değerler eğitimi ile ilgili görüşlerinin yaşa göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) yapılmış ve test sonuçları tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Görsel Sanatlar Öğretmenlerinin Yaş Analizi Tablosu.

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p	Anlamlı Fark
Gruplar arası	1,911	4	,478	3,616	,007	2;5
Gruplar içi	24,443	185	,132			
Toplam	26,355	189				

1: 21-25 – 2: 26-30 – 3: 31-35 – 4: 36-40 – 5: 41 ve üstü

Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları incelendiğinde, görsel sanatlar öğretmenlerinin değerler eğitimi ile ilgili görüşlerinin yaşa göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. ($F_{4,185}=3,616$; $p < ,05$). Farklılığın hangi bölümler arasında olduğunu belirlemek için post-hoc testlerden Scheffe testi yapılmış ve buna göre 26-30 yaş ile 41 ve üstü yaştaki görsel sanatlar öğretmenlerinin değerler eğitimi ile ilgili görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Anket uygulamasına katılanların %12,1'i 21-25 yaş aralığındakiler, %26,3'ü 26-30 yaş aralığındakiler, %24,7'si 31-35 yaş aralığındakiler, %18,4'ü 36-40 yaş aralığındakiler, %18,4 41 ve üstündeki katılımcılardan oluşmaktadır. Katılımcıların %51'i 26 ile 35 yaş aralığında olanlardan oluşmaktadır.

Tablo 3: Yaş Analizi Tablosu.

Yaş	21-25	26-30	31-35	36-40	41 ve üstü
Test puan ortalamaları	3,73	3,79	3,84	3,91	4,02

Tablo 3 incelendiğinde 40 ve üstü yaştaki görsel sanatlar öğretmenlerinin değerler eğitimi ile ilgili görüşlerinin 26-30 yaş aralığındaki öğretmenlere göre daha olumlu olduğu görülmektedir. 41 yaş ve üzeri deneyimli öğretmenlerin görsel sanatlar dersinde açık ve örtük olarak verilen değerler eğitimine olan bakış açılarının 26-30 yaşındakilere oranla daha olumlu olduğu düşünülmektedir. Uygulamaya katılan 26-30 yaş aralığındaki katılımcıların sayısının daha yüksek olması farklı düşünen insanların daha fazla olduğu düşünülmektedir.

Görsel sanatlar öğretmenlerinin değerler eğitimi ile ilgili görüşlerinin kıdeme (hizmet yılı) göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) yapılmış ve test sonuçları tablo 4'te verilmiştir

Tablo 4: Mesleki Kıdem Analizi Tablosu.

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	f	p
Gruplar arası	1,123	4	,281	2,058	,088
Gruplar içi	25,232	185	,136		
Toplam	26,355	189			

Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları incelendiğinde, görsel sanatlar öğretmenlerinin değerler eğitimi ile ilgili görüşlerinin kıdeme göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmemiştir ($F_{4,185} = 2,058$; $p > ,05$). Görsel sanatlar öğretmenlerinin, 1-5, 6-10, 11-15, 16-20, 21 ve üstü kıdem yıllarına arasında, anket sorularına verdikleri cevaplarda bariz bir fark görülmemektedir. Mesleki kıdem görsel sanatlar öğretmenlerinde yaş aralığı ile mesleki kıdem çoğu zaman ters orantılı bir şekilde ilerlediği düşünülmektedir. Kısıtlı öğretmen atamalarından kaynaklı 30 yaşının üzerinde mesleğinin ilk yıllarını yapan öğretmenlerin sayısı hiç az değil. Bu yüzden mesleki kıdemi yüksek öğretmenle kıdemi düşük öğretmenin yaşları birbirine yakın olduğu tahmin edilmektedir. Sonuçların arasında ciddi farkların olmaması bundan kaynaklı olduğu sanılmaktadır.

Görsel sanatlar öğretmenlerinin değerler eğitimi ile ilgili görüşlerinin mezun olunan fakülte türüne göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) yapılmış ve test sonuçları tablo 5'te verilmiştir

Tablo 5: Mezun Olunan Fakülte Türüne Göre Analiz Tablosu.

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	,097	3	,032	,229	,876
Gruplar içi	26,258	186	,141		
Toplam	26,355	189			

Yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları incelendiğinde, görsel sanatlar öğretmenlerinin değerler eğitimi ile ilgili görüşlerinin mezun olunan fakülte türüne göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmemiştir ($F_{3,186} = ,229$; $p > ,05$). Anket sorularına, eğitim fakültesi mezunu öğretmenlerin, formasyon verilmesiyle öğretmen olan güzel sanatlar fakültesi mezunları ve daha önceki yıllarda öğretmen olmasına müsaade edilen farklı bölümlerden mezunların (mühendislik, biyoloji, arkeoloji) verdikleri cevaplar arasında bir farklılık gözükmemektedir.

Görsel sanatlar dersinin içeriği, yaşanan sıkıntılar ve değerler eğitimi ana başlıklarında sorulan sorulara verilen cevaplar konusunda genel çoğunluğun aynı kaniya vardığı, fikir birliği söz konusudur.

Anket Soruları: Görsel sanatlar öğretmenlerinin, değerler eğitiminin etkileri üzerine görüşlerini belirlemek için, beşli likert sistemine göre 10 sorudan oluşan anketin, frekans tabloları maddeler halinde aşağıda sunulmuştur.

Soru 1: Öğretmenlere sorulan “Görsel sanatlar dersi değer kazanımı açısından uygun bir derstir” sorusuna verilen cevaplar aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Tablo 6: Görsel Sanatlar Dersi Değer Kazanımı Açısından Uygun Bir Derstir.

	f	%	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Kesinlikle katılmıyorum	1	,5	,5	,5
Katılmıyorum	1	,5	,5	1,1
Kararsızım	2	1,1	1,1	2,1
Katılıyorum	46	24,2	24,2	26,3
Kesinlikle katılıyorum	140	73,7	73,7	100,0
Total	190	100,0	100,0	

Görsel sanatlar öğretmenlerine, “Görsel sanatlar dersi değer kazanımı açısından uygun bir derstir” sorusunu 190 öğretmenimiz cevaplamıştır. 140 öğretmenimiz kesinlikle katılıyorum derken 46 öğretmen katıldığını beyan etmiştir. Anket sorularını cevaplayan 190 öğretmenin 186’sı görsel sanatlar dersinin değer kazanımı açısından uygun bir ders olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların %97,9’u olumlu yönde beyanda bulunmuştur. Bu soru, görsel sanatlar öğretmenlerinin, en fazla ittifak ettiği ikinci sorudur. Kararsız kalan öğretmenlerimiz yüzdesi %1,1, sayısında 2 kişidir. Katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum şıklarını işaretleyen öğretmenlerimizin 2 kişi, yüzdeler değeri %1’dir.

Kesinlikle katılıyorum yanıtını işaretleyen bir öğretmenimiz; “Değerler eğitiminde kullanılan kavramların soyut kavramlar olduğunu, görsel sanatlar dersi, programda yer alan kavramları somutlaştırarak öğrencinin daha kolay anlamasını ve içselleştirmesini sağlıyor” cevabını vermiştir.

Katılıyorum cevabını veren öğretmenler ise; “Değerlerin en fazla verilebileceği bir derstir” bir diğer öğretmen ise; “En çok değer aktarılabilceği aynı zamanda bu değerlerin en kolay ve rahat bir şekilde verileceği ders, görsel sanatlar dersidir”

başka bir öğretmen; “Müfredatta yer alan değerlerin sorunsuz bir şekilde öğrenciye aktarıldığını” dile getirmişlerdir.

Açık uçlu soruda bu konuya değinen öğretmenlerimizden bir tanesi; “Görsel sanatlar dersi müfredatı, içerik olarak zaten değer kazandıran, inşacı bir yapıya sahiptir. Bu yüzden kazanımlara eklenen değer kavramlarından daha fazlasının verildiğini düşünüyorum. Araştırılırsa eğer, öğrencilere en fazla değer kavramını kazandıranın görsel sanatlar dersi olduğu anlaşılacaktır. Bu kavramların öğretimi, öğrenciyi sıkmadan (maalesef diğer derslerin yapısı gereği bu yok) eğlendirerek icra edilip, daha kalıcı bir şekilde öğrenciye kazandırıldığını düşünüyorum”.

Kararsız kalan öğretmenlerimiz ise “Değerler eğitiminin yeni bir program olduğunu, acaba müfredata mı yerleştirilince daha başarılı, yoksa değerler eğitimi adı altında bir ders içeriği mi olsa faydalı olur. Farklı disiplindeki değer öğretimi ne kadar uygunsa görsel sanatlar dersi de o kadar uygundur” cevabını vermiştir.

Soru 2: “Görsel sanatlar öğretmenlerinin rol model olmasının değerlerin kazandırılmasında önemli bir yeri vardır.” Sorusuna görsel sanatlar öğretmenlerinin verdiği cevaplar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 7: Rol Model Olmak.

	f	%
Kararsızım	6	3,2
Katılıyorum	116	61,1
Kesinlikle Katılıyorum	68	35,8

Tabloda araştırmaya katılan öğretmenlerin “Görsel sanatlar öğretmenlerinin rol model olmasının değerlerin kazandırılmasında önemli bir yeri vardır” sorusuna verdikleri cevabın frekans ve yüzdelik değerleri görülmektedir. Tabloda dikkati çeken ilk şey, anket sorularını cevaplayan 190 görsel sanatlar öğretmenin hiçbirisi, “katılmıyorum, kesinlikle katılmıyorum” cevabını vermemiştir.

Kararsızların sayısı 6 (%3,2)’da kalırken, görsel sanatlar öğretmenlerinin rol model olmasıyla değerlerin kazandırıldığını düşünenlerin sayısı ise 184 kişidir. Yüzdelik olarak da %97 gibi yüksek bir oranla değerlerin kazandırılmasında rol model olmanın önemini vurgulamışlardır.

Katılıyorum cevabını veren öğretmen, “Evet, öğretmenin değerleri kazandırmadaki rol model oluşu çok önemlidir” demiştir.

Başka bir öğretmen; “Rol model olmanın, toplumun her alanında olduğu gibi, okul içinde de önemli olduğuna vurgulamış, kazandırılacak olan değerleri, öğretmen tavır ve davranışlarıyla sergilerse örtük olarak değerlerin kazandırılması katkı sağlar” cevabını vermişlerdir.

Kesinlikle katılıyorum cevabını veren öğretmen ise; “Siyaset, spor, sanat...vb. hayatın her anında, karşılaşılan her kişi ve toplumun her kesimi için rol model olmanın geçerli olduğunu” dile getirmiştir. “Herkes, olumlu veya olumsuz başkalarının rol modeli olduğu bilincinde olmalıdır. Öğretmenler ise bu zümrelerin başındadır. Nedeni ise; öğrenciler okul öncesi dönemde dahil (ilkokul, ortaokul ve lise) olmak üzere yaklaşık 15 sene boyunca öğretmenleriyle birlikte ailelerinden daha fazla zaman geçirecektir. Öğretmenin sergileyeceği tavır ve davranış bu bakımdan çok önemlidir. Öğrencilerin gözünde ise, görsel sanatlar öğretmenlerinin farklı bir konuma sahip olduğu aşikâr. Yoğun ve biraz sıkıcı ders programının içinde öğrencilerini sıkmadan, duygu durumunu düzenleyerek ve eğlendirerek öğreten görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin model olma konusunda da üzerine daha fazla sorumluluk düştüğü kanısındayım”.

Kararsızım yanıtını veren öğretmenimiz şu cevabı vermiştir: “Öğretmenlerin model olduğunu düşünüyorum. Ama; internetin bu kadar ilerlediği bir çağda öncelik sırasının değiştiğini açık ve net. Çocuklar artık internet fenomenleri gibi konuşuyor ve davranış sergiliyor”.

Soru 3: “Görsel sanatlar eğitimi ders saati değerlerin kazandırılmasını zorlaştırmaktadır” sorusuna, görsel sanatlar öğretmenlerinin verdiği cevapların frekans ve yüzdelik değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 8: Ders Saati.

	f	%
Kesinlikle katılmıyorum	5	2,6
Katılmıyorum	5	2,6
Kararsızım	3	1,6
Katılıyorum	25	13,2
Kesinlikle Katılıyorum	152	80

Ders saatinin, değerlerin kazandırılmasını zorlaştırdığına katılmayanlar sayısı 10 kişi iken, yüzdelik değeri ise %5,2'dir. Yetersiz ders saatlerinin, değerlerin kazandırılmasını zorlaştırdığını beyan eden öğretmenlerin sayısı 177, yüzdelik değeri

ise %93,2'dir. Anket sorularını hazırlama safhasında öğretmenlerle yapılan istişarelerde, bütün öğretmenlerin ortak noktası; ilköğretim II kademedede (ortaokul) görsel sanatlar dersinin, 1 ders saatiyle sınırlı olmasıdır. Yetersiz bulunan ders saatinin, istenilen seviyede değer öğretime fırsat vermeyeceği düşünülmektedir. Kararsızların sayısı ise 3'tür ve yüzdeler de %1,6'dır.

Açık uçlu soruda katılmayanlar bir öğretmen; "İstenilen düzeyde olmasa da değerleri kazandırmaya çalıştıklarını ama ders saati artırılırsa daha başarılı olunacağını" beyan etmişlerdir.

Katılmayan başka bir öğretmenimiz olaya farklı bir açıdan yaklaşmıştır; "Hayır buna katılmıyorum. Çünkü tamamen zamanla alakalı bir durum olsaydı, Türkçe dersinde kazanacağı değerler bir hayli fazla olmalıydı" cevabını vermiştir.

Kesinlikle katılıyorum cevabını veren bir öğretmen ise; "Bu konu aslında görsel sanatlar öğretmenlerinin kanayan yarasıdır. Elimizi ayağımızı bağıyor. Bir ders saati, öğretmenlerin ve öğrencilerin istenilen performansı sergilemesinin önündeki en büyük engeldir. Umarım en kısa sürede hak ettiği seviyeye gelir" cevabını vermiştir.

Başka bir öğretmen; "Öğrencilerin malzeme çıkarması ve konu anlatımı 10 dk. sürüyor. Ders bitiminde de malzemelerini toplaması ve temizlikte 10 dk. sürüyor. Görsel sanatlar dersinin aktif öğrenme süresi 20 dk. ile sınırlıdır. Bu kısa zaman zarfında öğrencilerin eser üretmelerini mi sağlayacaksınız yoksa değer öğretime önem vereceksin. Görsel sanatlar dersi ile değerler eğitiminin yaşadığı problemler ortak olsa gerek" cevabını vermiştir.

Soru 4: "Görsel sanatlar dersi içerik olarak değer kazanımında örtük öğrenmenin fazla olduğu bir derstir" sorusuna, öğretmenlerimizin verdiği cevapların, frekans ve yüzdeler de tabloda verilmiştir.

Tablo 9: Görsel Sanatlar Dersinde Örtük Öğrenme.

	f	%
Kesinlikle katılmıyorum	-	-
Katılmıyorum	2	1,1
Kararsızım	9	4,7
Katılıyorum	86	45,3
Kesinlikle Katılıyorum	93	48,9

Tablo incelendiğinde Dr. Adem Beldağı'nın MEB. Komisyonunda bahsettiği; "örtük öğrenmenin en fazla olduğu ikinci ders görsel sanatlar dersidir", söylemini tasdik

edercesine, katılıyorum cevabını verenlerin frekans değeri %86, kesinlikle katılıyorum cevabını verenlerin frekans değeri ise 93'tür. Kesinlikle katılmıyorum cevabının hiç çıkmadığı ankette, 190 öğretmen içinde katılmıyorum cevabını verenlerin frekans değerinin 2 kişi olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin, görsel sanatlar dersinde örtük öğrenmenin fazla olduğunu belirtenlerin yüzdelik değeri %94,2 gibi büyük bir orandır. Katılmayanların oranı da %1,1'dir.

Görsel sanatlar dersinde örtük öğrenmenin fazla olduğunu düşünen öğretmenlerimiz; "Görsel sanatlar ders içeriğinin esnek yapısı sayesinde örtük öğrenme fazla olduğunu ve konu zenginliği bakımından da hedeflenen değerlerin daha fazlasının gizil (örtük) olarak verildiğini" başka bir öğretmen ise: "Görsel sanatlar dersinde örtük öğrenme ile çok fazla değer verilebiliyor" cevabını vermiştir. Başka bir öğretmenimiz "Kesinlikle! görsel sanatlar dersi, ilköğretimde ders olarak verilmeye başlandığından beri milli, manevi ve evrensel değerler, öğrencilere örtük olarak veriliyordu. Kazanımlara eklenmesiyle adı konmuş oldu" cevabını yazmıştır. Görsel sanatlar dersi, din kültürü dersinden sonra kazanım bazında örtük öğrenmenin en fazla olduğu ikinci disiplin olduğu düşünülmektedir.

Katılmayan öğretmen ise; "Örtük öğrenmeyi ölçebilen bir araç olmadığı için hangi değer, ne kadar kazandırılıyor bilinmemektedir" demiştir.

Soru 5: "Öğrencilerin çeşitli değerleri kazanıp kazanmadıklarını resimlerinden anlarını" sorusuna verilen cevaplar, frekans ve yüzde olarak aşağıda belirtilmiştir.

Tablo 10: Değerlerin Kazanımı ve Resim İlişkisi.

	f	%
Kesinlikle katılmıyorum	4	2,1
Katılmıyorum	2	1,1
Kararsızım	6	3,2
Katılıyorum	89	46,8
Kesinlikle Katılıyorum	89	46,8

Ankete katılan görsel sanatlar öğretmenlerini, öğrencilerin değerleri kazanıp kazanmadıklarını resimlerinden anlarını diyenlerin frekans değeri 178 kişidir. Yüzdelik değeri ise %93, 6 gibi yüksek bir rakamdır. Bu soruya katılmayanların oranı ise 190 kişi içerisinde 6 kişidir. Yüzdelik ifadesi de %3,2'dir. Katılmayan öğretmenlerimizin geri dönüşlerinde, sadece resimlerine yansıtmasının yeterli olmadığını, bunları davranışlarına da aksettirmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Anket sorularını hazırlamadan önce görsel sanatlar öğretmenleriyle yapılan mülakatta öğrencilerin değerleri kazanıp kazanmadığını “resimlerini inceleyerek” anladıklarını beyan etmişlerdir.

Katılıyorum cevabını veren öğretmenimiz “Öğrencinin yapmış olduğu resim her şeyi anlatır (klinik olarak da)” demiştir.

Kesinlikle katılıyorum cevabını veren öğretmenimiz ise; “Eğitim aldıktan sonraki resimleriyle eğitim almadan önce yaptığı resimler arasında birçok fark görülmektedir. Örtük ve açık olarak kazandırılmaya çalışılan değerlerin birçoğunu kazandığını ve bu değerleri resimlerine yansıttığını görmekteyiz. Davranışlarındaki olumlu değişimde bunun bir sonucu olsa gerek... Değerleri yaptığı esere yansıtıp o değerini davranışa dönüşmediğini görmedim” diye eklemiştir.

Katılıyorum cevabını veren başka öğretmenler ise “Daha önceki resimlerine yansıtmadığı aile birliği, arkadaşlık, vatanseverlik, yardımseverlik, sevgi, saygı... gibi kavramları zaman içinde resimlerine yansıttığını” dile getirmişlerdir. Başka bir öğretmen ise: “aile resmi çizerken sadece ev içinde aile bireylerini birbirinden bağımsız olarak resmediyordu. Değerler eğitimi ile ilgili kavramlar, açıktan verilmeye başlanınca, annesiyle kendisini mutfakta pasta yaparken, abisiyle babasını da maç izlerken resmetmeye başladı. Aile birliğine önem verme, paylaşma, yardımlaşma ve sorumluluk gibi kavramları öğrendiğini resimleriyle bize anlatıyor ve bu sayede geri dönüşü eserlerinden alıyorum” demiştir.

Katılmayan öğretmenlerimiz açık uçlu soruda “Sadece resimlerine bakmakla yetinmeyip sınıf içindeki tavır ve davranışlarından da geri dönüş aldıklarını” beyan etmişlerdir

Ankete katılan bütün öğretmenlerimizin değerleri kazanıp kazanmadığını anlamak için ilk tercihlerinin, öğrencilerin oluşturduğu eserleri yani resimleri incelemek olduğunu söyleyebiliriz.

Soru 6: Değerler eğitimine ailelerin ve sosyal çevrenin de dahil edilmesi daha etkili sonuçların alınmasını sağlayacaktır. Ankete katılan 190 görsel sanatlar öğretmenlerinin vermiş olduğu cevapların frekans ve yüzdelik değerlerinden oluşan tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 11: Değerler Eğitimine Ailelerin ve Sosyal Çevrenin de Dahil Edilmesi.

	f	%
Kesinlikle katılmıyorum	1	,5

Katılmıyorum	6	3,2
Kararsızım	10	5,3
Katılıyorum	120	63,2
Kesinlikle Katılıyorum	53	27,9

Ankete katılan 190 görsel sanatlar öğretmenlerinden, katılıyorum cevabını verenlerin sayısı 120 (%63,2) iken, kesinlikle katılıyorum cevabını verenler 53 (%27,9) kişidir. Kararsızların frekans değeri ise 10 (%5,3) kişidir. Katılmıyorum işaretleyenler 6 kişi (%3,2), kesinlikle katılmıyorum işaretleyenler ise 1 kişidir.

Katılıyorum cevabını işaretleyen bir öğretmen, “Aile, okul ve sosyal çevrenin uyum içinde çalışması değer kazanımını da hızlandırır, uygulama safhasında da sıkıntı yaşamaz. Hatta bunlara sosyal medyayı da ekleyebiliriz”.

Soru 7: “Öğrencilere değer kazandırmak için müfredat dışı etkinlikler düzenlerim” sorusuna, öğretmenlerimizin verdikleri cevaplar, frekans ve yüzdelik değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 12: Müfredat Dışı Etkinlikler.

	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	1	0,5
Katılmıyorum	54	28,4
Kararsızım	20	10,5
Katılıyorum	60	34,7
Kesinlikle Katılıyorum	49	25,8

Öğrencilere değer kazandırmak için müfredat dışı etkinlikler düzenlerim sorusuna verilen cevaplarda, en yüksek yanıt, katılıyorum cevabına 60 kişiden gelmiştir. İkinci popüler cevap ise 54 kişiyle katılmıyorum yanıtıdır. Kesinlikle katılıyorum diyenler 49 kişi, kararsızların sayısı da 20 kişidir.

Anket sorularına verilen cevaplarda en dengeli dağılımın olduğu sorudur. Katılmıyorum cevabını işaretleyenlerin, katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum cevabını işaretleyenlere yakın olmasının en büyük sebebi; katılmayanların, müfredat dahilindeki etkinliklerin, değer öğretimi için yeterli olduğunu düşünmeleridir. “Müfredat bir yol haritası olmakla birlikte mutlak suretle uyulması gerekmez; kaldı ki günümüzde görsel sanatlar müfredatı olabildiğince esnek yapıdadır”. Bu yüzden görsel sanatlar öğretmenlerinin, müfredat dışı etkinliklere başvurduğu belirtilmiştir.

“Müfredat öğretmenler için bir referans, buradan hareketle öğretmenin yaratıcılığının etkisiyle farklı etkinlik ve faaliyetlerin uygulaması yapılabilir” cevabını vermişlerdir.

Soru 8: “Görsel sanatlar öğretmenlerine değerler eğitimiyle ilgili yeterli hizmet içi eğitim verilmiştir” sorusuna verilen cevapların frekans ve yüzdelik değerleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 13: Hizmet İçi Eğitim.

	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	28	14,7
Katılmıyorum	106	55,8
Kararsızım	30	15,8
Katılıyorum	21	11,1
Kesinlikle Katılıyorum	5	2,6

Anket uygulamasına katılan 190 öğretmenden 106 (%55,8)’sı, “görsel sanatlar öğretmenlerine değerler eğitimiyle ilgili yeterli hizmet içi eğitim verilmiştir” sorusuna katılmıyorum cevabı vermiştir. Kesinlikle katılmıyorum yanıtını verenlerin oranı ise 28 (%14,7) kişidir. Kararsızım yanıtını verenler 30 kişidir. Verilen hizmet içi eğitimi, yeterli bulanların (katılıyorum, kesinlikle katılıyorum) sayısı 26 (%13,7) kişidir. Ankete katılan görsel sanatlar öğretmenlerinin büyük çoğunluğu olan 134 (%70,5) kişi, hizmet içi eğitimi yeterli bulmamaktadır.

Katılmayan öğretmenler “Hizmet içi eğitimlerin yetersiz olduğunu” dile getirmişlerdir. “Kurs, seminer, konferansların artırılması gerektiğini, e-kursların sayısının artmasını farklı branş öğretmenleriyle değerler eğitimi zümresi yapılması gerektiğini” yazmışlardır.

Katılan öğretmenler ise “Bazı aksaklıklar olmasına rağmen hizmet içi eğitimi yeterli bulduklarını ve bu eğitimin yazılı dokümanla desteklenmesi gerektiğini” söylemişlerdir.

Kararsız kalan öğretmenlerden birkaçı “Hizmet içi eğitimi veren kişilerin mesleğinde yetkin kişi olup olmadığı konusunda ki şüphelerini dile getirmiş” başka bir öğretmen; “Görsel sanatlar öğretmenlerine çok fazla eğitim verilmiyor” yanıtını vermiştir.

Öğretmenlerimizin buldukları ortak nokta ise “hizmet içi eğitimin çok önemli olduğu, sayısının artırılması ve sene içerisinde yayılması gerektiğini ve gönüllü olarak katılan öğretmenlerimizin o gün idari izinli olması gerektiği, zaten lisans döneminde

değerler ve değerler eğitimiyle alakalı ders alınmadığından bu açığı ancak böyle kapatabildiklerini” dile getirmişlerdir.

Soru 9: Görsel sanatlar öğretmenlerine yöneltilen “lisans eğitimi boyunca görsel sanatlar dersinde değerler eğitimiyle alakalı eğitim alınmıştır” sorusuna verilen cevapların, frekans ve yüzdelik değerleriyle beraber aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 14: Lisans Eğitiminde Değerler Eğitimiyle Alakalı Ders Alınmıştır.

	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	57	30,0
Katılmıyorum	80	42,1
Kararsızım	22	11,6
Katılıyorum	22	11,6
Kesinlikle Katılıyorum	9	4,7

Öğretmenler, lisans eğitimi boyunca görsel sanatlar dersinde değerler eğitimiyle alakalı eğitim alınmıştır sorusuna kesinlikle katılmıyorum diyenler 57 (%30) kişi, katılmıyorum diyenlerin sayısı ise 80 (%42,1) kişidir. Kararsız kalanlar 22(%11,6) kişidir. “Lisans eğitiminde değerler eğitimiyle alakalı ders alınmıştır” sorusuna katılıyorum cevabını verenler 22(11,6) kişi, kesinlikle katılıyorum yanıtını işaretleyenler ise 9(4,7) kişidir.

Katılıyorum cevabını veren öğretmenlerden bir tanesi “Lisans eğitiminde açık ve örtük öğrenme olarak birçok değer ile ilgili eğitim aldım” yanıtını vermiştir. Öğretmenlerimiz, lisans döneminde ders alınmamış olmasının “çok büyük bir eksiklik olduğunu, eğitim politikaları yapılırken akademiyle milli eğitimin ortaklaşa hareket etmesi gerektiğini, aksi takdirde tam donanımlı öğretmenlerin yetişmeyeceğini” dile getirdiler. Bir öğretmenimiz “Daha önce otistik çocuklar eğitim merkezinde görev yaptığını, üniversitede ne otizmlilerle alakalı ne de bu öğrencilerin sanatsal gelişimi ya da bu öğrencilere sanat eğitiminin nasıl verilmesi gerektiği konusunda hiçbir eğitim verilmemiştir. Bu konuda yaşadığım eksikliğin aynısını değerler eğitiminde de yaşadım. Kazanımlara eklenen kavramlar hangileridir, nasıl verilir, hangi konularla hangi değerler kazandırılır gibi soruların cevabını lisans döneminde bulamadım. Öğretmen yetiştiren kurumların müfredatı, şartlara uygun olarak gözden geçirilmesi gerektiğini düşünüyorum”

Katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum cevabını veren öğretmenlerimiz ise “Fakültede öğretmenlikle alakalı verilen formasyon derslerinde, adı değerler eğitimi olmasa da içerik bazında benzer konuları işledik” demişlerdir.

Genel kanı lisans eğitiminde değerler eğitimiyle alakalı eğitim alınmamıştır yönündedir.

Soru 10: Görsel sanatlar öğretmenlerine sorulan, görsel sanatlar dersinde değer öğretimi için en fazla kullanılan etkinlik grup çalışmasıdır, sorusuna binaen verilen cevaplar, frekans ve yüzdeler olarak aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 15: Grup Çalışması Etkinliği.

	f	%
Kesinlikle Katılmıyorum	1	,5
Katılmıyorum	7	3,7
Kararsızım	40	21,1
Katılıyorum	114	60,0
Kesinlikle Katılıyorum	28	14,7

Yukarıdaki tabloda, görsel sanatlar dersinde değer öğretimi için en fazla kullanılan etkinliğin grup çalışması olduğuna, katılıyorum cevabını verenler 114 kişidir. Kesinlikle katılıyorum diyenler 28 kişidir. Kararsız kalanlar ise 40 kişidir. Katılmayan 7, kesinlikle katılmıyorum diyen 1 kişidir.

Bir öğretmenimiz “Daha önce otistik çocuklar eğitim merkezinde görev yaptığını, üniversitede ne otizmlilerle alakalı ne de bu öğrencilerin sanatsal gelişimi ya da bu öğrencilere sanat eğitiminin nasıl verilmesi gerektiği konusunda hiçbir eğitim verilmemiştir. Bu konuda yaşadığım eksikliğin aynısını değerler eğitiminde de yaşadım. Kazanımlara eklenen kavramlar hangileridir, nasıl verilir, hangi konularla hangi değerler kazandırılır gibi soruların cevabını lisans döneminde bulamadım. Öğretmen yetiştiren kurumların müfredatı, şartlara uygun olarak gözden geçirilmesi gerektiğini düşünüyorum”

Kararsız kalan bir öğretmenin cevabı ise; “Her etkinliğin değer öğretiminde önemli olduğunu düşünüyorum. Hangi etkinliğin daha fazla önemli olduğunu ölçemediğim için ve bilimsel olarak ispatının olup olmadığını bilemediğimden dolayı kararsız kalmayı tercih ettim” demiştir.

Katılmıyorum cevabını veren bir öğretmenimiz “Etkinliklerin hepsinin aynı seviyede değer aşıladığını”, bir başka öğretmenimiz ise “değer öğretiminin öğretmen merkezli

aktarıldığını, öğretmen istediği değeri hangi faaliyet olursa olsun kendi istediği düzeyde öğrenciye kazandırmaktadır. Yapılan çalışmayla alakalı değil öğretmenle ilgilidir” cevabını vermiştir. Bir öğretmenimiz; “bu değişir, kimi zaman grup, kimi zaman bireysel çalışmadan çok verim alınır ki bunu öğretmen, uygulamaya ve öğrencilerin seviyesine göre belirler” cevabını vermiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

V. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu araştırmanın, II. kademe görsel sanatlar dersi programında yer alan değerlerin, kazandırılıp kazandırılmadığının tespiti ve değer öğretiminde karşılaşılan sorunları öğretmen görüşleri doğrultusunda belirlemek amacıyla yapılmıştır. Betimsel tarama yönteminin kullanıldığı bu çalışmada, içerik analizi ve betimsel analiz yapılmıştır. Araştırmada literatür taraması ve sonrasında görsel sanatlar öğretmenlerine anket uygulanmış, elde edilen sonuçlar ise aşağıda belirtilmiştir.

5.1 Sonuç ve Tartışma

Yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen bulgular ve analizlerin neticesi doğrultusunda şu sonuçlara ulaşılmıştır.

- Öğretmenler, görsel sanatlar dersi öğretim programında yer alan sevgi, saygı, sorumluluk, dürüstlük, paylaşma, vatanseverlik, adalet, yardımseverlik, aile birliğine önem verme, özgürlük ve eşitlik kavramlarını öğrencilere kazandırdıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretim programının esnek yapısı ve örtük öğrenme aracılığıyla daha fazla değer kazandırıldığı sonucuna ulaştırılmıştır.
- Değerler eğitimine okulla birlikte ailelerin ve sosyal çevrenin de dahil edilmesi gerekmektedir. Okulda kazanılan değerlerin başarıya ulaşabilmesi için ailede pekiştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.
- Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun, ölçme değerlendirme türlerinden gözlem yapma, soru cevap ve resimlerinden anlama yöntemine başvurdukları sonucuna ulaşılmıştır.
- Görsel sanatlar öğretmenleri, yetersiz atölye şartlarının öğretmen ve öğrencilerin verimli çalışmasında ve değer öğretiminde olumsuz etkiye sahip olduklarını dile getirmişlerdir. Görsel sanatlar dersinde, değer kazandırmak için ders saatlerinin iki saate çıkarılması ve atölye ortamında eksiklerin giderilip iyileştirme yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.
- Görsel sanatlar öğretmenlerinin model olma, telkin ve değer aydınlatması gibi değer kazandırma yaklaşımlarını kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

- Öğretmenlerin büyük çoğunluğu, öğretim programının değerler eğitimi kısmında, zengin anlatımın örnek faaliyetlerle desteklenip yazılması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.
- Öğretmenlerin büyük çoğunluğu açısından görsel sanatlar dersinin değer kazanımı yönünden uygun bir ders olduğu sonucuna ulaşmıştır.
- Bazı öğretmenler müfredatta hangi değerlerin verildiğini bilmediklerini; bazı öğretmenler ise hangi kazanımla hangi değerlerin verildiğini belirtmemişlerdir. Buradan hareketle görsel sanatlar dersi öğretim programının yeteri düzeyde uygulanmadığı sonucuna ulaşmıştır. Öğretmenlerin hizmet içi eğitimlerle desteklenip, program dahilindeki değerlerin hangileri olduğunu, bu değerlerin hangi kazanımla verildiği ve nasıl kazandırılması gerektiği daha açık ve ayrıntılı olarak belirtilmelidir.
- Kentsel ve kırsal kesim fark etmeksizin ülkenin her tarafındaki okullarda, görsel sanatlar dersi öğretim programı kazanımlarının uygulanabilmesi için esnek bir yapıda tasarlanmıştır. Bu esnek yapının öğretmenlere, müfredat dışı etkinlikler yaptırması olanağını sağladığı sonucuna ulaşmıştır.
- Görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin değerler eğitiminin etkileri üzerine görüşlerinde cinsiyete, mesleki kıdeme göre, mezun olunan fakülteye göre anlamlı bir fark görülmediği sonucuna ulaşmıştır.
- Görsel sanatlar öğretmenlerinin değerler eğitimi ile ilgili görüşlerinin yaşa göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. 40 ve üstü yaştaki öğretmenlerimizin değerler eğitimi ile ilgili görüşlerinin 26-30 yaş aralığındakilere göre daha olumlu olduğu sonucuna ulaşmıştır.

5.2 Öneriler

Değerler eğitiminin etkilerini belirlemek için on tane çoktan seçmeli bir tane açık uçlu sorudan oluşan anketi, Samsun ilinde ilköğretim II. kademedeki görevli, görsel sanatlar öğretmenlerinin görüşleri çerçevesinde belirlemeye çalışılmıştır.

Edinilen bulgular ışığında;

Öğretmenler, mesleki gelişim noktasında yeteri kadar desteklenmediklerini belirtmişlerdir. Hizmet içi eğitimlerin sayısının artması, dönem içerisinde seminer, kurs ve sempozyumların düzenlenmesini, mesleki gelişimin özendirilmesini, uzaktan

eğitimin artırılması, mesleki gelişim konusunda gönüllü öğretmenlere teşvik verilmesi gerektiği değerlendirilmesine ulaşılmıştır.

Öğretmenlere MEB tarafından verilen, değerler eğitimiyle ilgili toplantılarda, kurslarda ve hizmet içi eğitimlerde sanat yolu ile faydalı ve eğlenceli etkinliklerin yapılması gerektiği önerilebilir.

Sınıf ve atölyelerin eksikliklerinin giderilip değer merkezli tasarlanması yönünde inisiyatif kullanılabilir.

Aile ve okul iş birliği içinde çalışmalıdır.

Daha kaliteli eğitim için ders saatlerinde düzenlemeye gidilmesi gerekmektedir.

Öğretmenlerin maddi şartlarında iyileştirme yapılabilir.

Öğretmenlerin, yüksek lisans ve doktora çalışmalarına teşvik edilmesi gerektiği düşünölmektedir.

Farklı okullardaki görsel sanatlar öğretmenleriyle zümre toplantıları yapılması gerektiği sonucuna ulaşılabılır.

Öğretmenlerin değer kazandırmada model olması, öğretmen yetiştiren kurumların daha fazla sorumluluk alması gerektiği düşünölmektedir.

Öğretmenlerin mesleki öz yeterlilikleri ölçölmeli ve istenilen seviye için takviye edilmelidir.

Atölye ve okul içi etkinliklerde yaş gruplarına uygun, eğlenceli ve faydalı uygulamalar ile değer kazanımı sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akbaba Altun, S. (2003, 01 01). Eğitim Yönetimi ve Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 7-17. 07 11, 2017 tarihinde <http://dergipark.org.tr/ded/issue/29200/312606> adresinden alındı
- Akbaş, O. (2004). Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının İlköğretim II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi (Yayınlanmamış Doktora Tezi) Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Akbaş, O. (2008). Değerler Eğitimi Akımlarına Genel Bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Akbaş, O. (2008). Değerler Eğitimi Akımlarına Genel Bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 9-27.
- Altinkurt, L. (2005). Türkiye'de Sanat Eğitiminin Gelişimi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 12 13, 2017 tarihinde <http://www.mulkiyedergi.org/dpusbd/article/view/5000126145> adresinden alındı
- Arslanoğlu, İ. (2005). *Türk Değerleri Üzerine Bir Değerlendirme* (Cilt 41). 11 03, 2018 tarihinde http://isamveri.org/pdfdrq/D00615/2005_41/2005_41_ARSLANOGLUI.pdf adresinden alındı
- Aslan, M. (2011). İlköğretimde Karakter Eğitimi ve Öğrencilere Kazandırılması Gereken Değerler. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı / Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi*. 09 27, 2017 tarihinde <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden alındı
- Avcı, N. (2007). *Toplumsal Değerler ve Gençlik*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Ayaydın, A. (2010). Okul Öncesi Dönemde Görsel Sanatlar Eğitiminin Bireye Kazandırdığı Değerler. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(1). 01 29, 2018 tarihinde <https://www.pegem.net/Akademi/3-131305-Okul-Oncesi-Donemde-Gorsel-Sanatlar-Egitiminin-Bireye-Kazandirdigi-Degerler.aspx> adresinden alındı
- Aydın, M. (2003, 07 01). Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(3), 121-144. 04 03, 2018 tarihinde <http://dergipark.org.tr/ded/issue/29198/312593> adresinden alındı
- Aydın, M. Z. (2007). *Ailede Çocuğun Ahlak Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Aydın, M. Z., & Gürler, A. Ş. (tarih yok). *Okulda Değerler Eğitimi/ Yöntemler-Etkinlikler-Kaynaklar* (3. b.). Ankara: Nobel Kitap.
- Aydın, Z. M., & Güler Akyol, Ş. (2016). *Psikoloji, Din ve Eğitim Yönüyle İnsani İlişkiler*. İstanbul: Nobel Yayınları.
- Bacanlı, H. (2006). *Duyuşsal Davranış Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Balat Uyanık, G. (2006). *Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi: Çocuklar ve Değerler Eğitimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Balat, G. U. (2014). *Çocuklar ve Değerler Eğitimi*.
- Balat, U. B. (2006). *Okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi Dergisi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Balay, R., & Kaya, A. (2014, Aralık). Eğitim Fakültesinde Okuyan Öğretmen Adaylarının Ahlaki Değer Yönelimleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(28), 7-45. Ekim 03, 2017 tarihinde <https://dergipark.org.tr/ded/issue/29170/312360> adresinden alındı
- Bodnar, C. A., Anastasio, D., Enszer, J. A., & Burkey, D. D. (2016). Engineers at Play: Games as Teaching Tools for Undergraduate Engineering Students. *Journal of Engineering Education*, 147-200.
- Büyükdüvenci, S. (2002). *Değerin Değeri Üzerine*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Can, Ö. (2008). Dördüncü ve Beşinci Sınıf Öğretmenlerinin Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü / Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı / Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. 03 23, 2017 tarihinde <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=NtBAevXNhYaNqJFoAcdBduKE6roa3JMxAfFqcaqpGzRZvEA56gqsPLuadO2Jigw8> adresinden alındı
- Çelikkaya, T., & Seyhan, O. (2016). Değerlerin Kazanılmasındaki Etkili Faktörler (Öğrenci görüşleri). *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(36). <http://sbe.balikesir.edu.tr/dergi/edergi/c19s36/8.pdf> adresinden alındı
- Demircioğlu, İ., & Tokdemir, A. (2008). Değerlerin Oluşturulma Sürecinde Tarih Eğitimi: Amaç, İşlev ve İçerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (15) 69-88.
- Demirutku, K. (2017). *Değerlerin Edinilmesinde Ailenin Rolü*. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. 07 27, 2018 tarihinde https://www.researchgate.net/publication/321254581_Degerlerin_Edinilmesi_nde_Ailenin_Rolu adresinden alındı
- Dilmaç, O., & Topuz, B. (2017, Winter II). Erken Çocukluk Döneminde Değerlerin Öğretilmesinde Sanat Eğitiminin Rolü. *The Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science*(63), 39-49. doi:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7368>
- Doganay, A. (2009). *Değerler Eğitimi; Sosyal Bilgiler Öğretimi Demokratik Vatandaşlık Eğitimi*. (C. Öztürk, Dü.) Ankara: Pegem A.
- Doğanay, A. (2006). "Değerler Eğitimi" Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım. (C. Öztürk, Dü.) *Pegem A Yayıncılık*, 256-286.
- Doğanay, A., & Sarı, M. (2004, Summer). Elementary School Students' Devotion level to Democratic Values and Comparison of The Effect of Overt and

Hidden Curriculum on Gaining Democratic Values in Terms of Students and Teachers Opinions. *Educational Administration in Theory & Practice*, 356-383.

Domain Based Moral Education. (2018, 05 14). moraledk12: <https://www.moraledk12.org> adresinden alındı

Ekşi, H. (2003). Temel İnsani Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), 79-96.

Erol, S. E., & Gültekin, M. (tarih yok). Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programının Kazanımlarında Yer Alan Değerlerin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Sempozyumu*. Pegem Eğitim Bilimleri İndeksi.

Fichter, J. (2006). *Sosyoloji Nedir*. (N. Çelebi, Çev.) Ankara: Anı Yayıncılık.

Gülbahar, Y., & Kalelioğlu, F. (2014). The effects of teaching programming via Scratch on problem solving skills: A discussion from learners' perspective. *Informatics in Education-An International Journal*, 33-50.

Gülseren, Ö. (2009). Değerlerimiz ve Eğitimde Kalite Ödülü. E. M. Müdürlüğü (Dü.), 1. *Ulusal İyilik Sempozyumu*. içinde no:1, s. 39-41. Elazığ: Elazığ Milli Eğitim Müdürlüğü.

Güngör, E. (1993). *Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Güngör, E. (1998). *Ahlak Psikolojisi ve Sosyal Ahlak*. İstanbul: Ötüken Yayınevi.

Güngör, E. (1998). *Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar*. İstanbul: Ötüken Yayın.

Gürtuna, S. (2004). Güzel Sanatlar Eğitiminde Yeni Değerler. *İstanbul Üniversitesi Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*(1), 1-10. 08 20, 2017 tarihinde <https://dergipark.org.tr/download/article-file/93010> adresinden alındı

Güven, M. (2016). Sanat Eğitiminde Eleştirel Pedagoji Bağlamında Kitsch Olgusu ve Estetik Beğeni Üzerine Bir Değerlendirme. *Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilimsel Resim-iş Öğretmenliği Programı (Yayınlanmamış Doktora Tezi)*. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden alındı

Hançerlioğlu, O. (1982). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Hökekleli, H. (2013). *Ailede, Okulda, Toplumda Değerler Psikolojisi ve Eğitimi*. İstanbul: Timaş yayınları.

<http://www.edpsycinteractive.org/>. (2018, 02 23). Educational Psychology Interactive: <http://chiron.valdosta.edu/whuitt/col/affsys/values.html> adresinden alındı

- Huitt, W. G. (2018, 11 09). *Problem Solving and Decision Making: Consideration of Individual Differences*. Readings in Educational Psychology: <http://www.edpsycinteractive.org/papers/prbsmbti.html> adresinden alındı
- Katılmış, A. (2010). Sosyal Bilgiler Derslerindeki Bazı Değerlerin Kazandırılmasına Yönelik Bir Karakter Eğitimi Programının Geliştirilmesi. *Marmara Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü / İlköğretim Bölümü / Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Anabilim Dalı / Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı (Yayınlanmamış Doktora Tezi)*. 02 01, 2017 tarihinde <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden alındı
- Kaya, İ., Sölpük, N., Göçen, G., Bingöl, T., Parlakyıldız, B., & Arslan, N. (2017, Ekim). Farklı Kademedeki Eğitim Gören Öğrencilerin Değerlerle İlgili Kavramlara Atfettikleri Anlamlar. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10(52)*. doi:10.17719/jisr.2017.1933
- Keskin, Y. (2008). Türkiye'de Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarında Değerler Eğitimi: Tarihsel Gelişim, 1998 ve 2004 Programların Etkinliğinin Araştırılması. *Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi)*. 11 17, 2017 tarihinde <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> adresinden alındı
- KimPsikoloji*. (2018, 11 05). [kimpsikoloji.com: http://www.kimpsikoloji.com/wp-content/uploads/2014/02/Do% C3% A7.-Dr.-G% C3% BCIden-Uyan% C4% B1k-Balat-Okul-% C3% 96ncesinde-De% C4% 9Ferler-E% C4% 9Fitimi.pdf](http://www.kimpsikoloji.com/wp-content/uploads/2014/02/Do% C3% A7.-Dr.-G% C3% BCIden-Uyan% C4% B1k-Balat-Okul-% C3% 96ncesinde-De% C4% 9Ferler-E% C4% 9Fitimi.pdf) adresinden alındı
- Konferansı, D. E. (2010). Değerler Eğitimi Konferans Bildirileri. İstanbul: İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü.
- Köse, Çengelci, T. (2011). *Bilişsel Gelişimsel Yaklaşım*. 2017 tarihinde <https://alonot.com/forum/> adresinden alındı
- Kurtdede Fidan, N. (2013, 04 01). Sosyal Bilgiler Dersinde Değerler Eğitimi: Nitel Bir Araştırma. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 361-388. https://www.researchgate.net/publication/307873697_SOSYAL_BILGILER_DERSINDE_DEGERLER_EGITIMI_NITEL_BIR_ARASTIRMA_VALUE_EDUCATION_IN_SOCIAL_STUDIES_LESSON_A_QUALITATIVE_RESEARCH adresinden alındı
- Kuşdil, E. M., & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk Öğretmenlerinin Değer Yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi(15)*, 59-76.
- Küçükşen, K., & Budak, H. (2017, 07 19). Lise Öğrencilerinin Sosyal Değer Tercihlerinin Küresel Sosyal Sorumluluk Düzeylerine Etkisi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi, 6(3)*, 1813-1826. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/337120> adresinden alındı

- Lickona, T. (1991). *Educating For Charecter: How Our Schools Can Teach Respect and Reponsibility*. Newyork: Bantam Books.
- Lickona, T. (November 1993). *The Return of Character Education. Educational Leadership*.
- Living Values*. (2018, 02 01). Livingvalues: <http://www.livingvalues.net/> adresinden alındı
- Livingvalues.net*. (tarih yok). 11.10.2018 tarihinde UNESCO Living Values Education: <http://livingvalues.net/about-lve> adresinden alındı
- Maslow, A. (1996). *Dinler, Değerler ve Doruk Deneyimler*. (S. v. Koray, Çev.) İstanbul: Kuraldışı Yayınları.
- MEB. (tarih yok). 18. Milli Eğitim Şurası Kararları. *Öğretmenin Yetiştirilmesi, İstihdamı ve Mesleki Gelişimi*. 05 30, 2018 tarihinde http://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29170222_18_sura.pdf adresinden alındı
- MEB. (2017). Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı. Ankara. 10 14, 2018 tarihinde <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018121111026326-GORSEL%20SANATLAR.pdf> adresinden alındı
- MEB. (2017, Temmuz 18). Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. *Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine...* Ankara. 12 09, 2018 tarihinde https://www.google.com/search?rlz=1C2CHWL_trTR816TR816&safe=active&source=hp&ei=WUxaXdm8J8z66QT7zZZY&q=M%C3%BCfredatta+Yenileme+ve+De%C4%9Fi%C5%9Fiklik+%C3%87al%C4%B1%C5%9Fmalar%C4%B1m%C4%B1z+%C3%9Czerine..&oq=M%C3%BCfredatta+Yenileme+ve+De%C4%9Fi%C5%9Fik adresinden alındı
- MEB. (2018). Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı. *9,10,11 ve 12 Sınıflar Öğretim Programı*. Ankara. Haziran 30, 2018 tarihinde [http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120204014821-gorsel%20sanatlar%20dop%20\(2\).pdf](http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120204014821-gorsel%20sanatlar%20dop%20(2).pdf) adresinden alındı
- Mengüşoğlu, T. (2015). *İnsan Felsefesi*. Ankara: Doğubatı.
- Meydan, H. (2014). Okulda Değerler Eğitiminin Yeri ve Değerler Eğitimi Yaklaşımları. *Bülent Ecevit Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 93-108.
- Nucci, L. P. (2001). *Education in The Moral Domain*. London: Cambridge University Press.
- Özgüven, İ. E. (2007). *Psikolojik testler*. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özyurt, S., & Girgin, N. (2000). *Gelişim Süreçleri "İnsan Nasıl Öğrenir"*. Adapazarı: Değişim Yayınları.

- Pressy, S. L., & Robinson, F. P. (1991). *Psikoloji ve Yeni Eğitim*. (H. Tan, Çev.) İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Recep Kaymakcan, H. M. (2014). Ahlak Değerler ve Eğitimi. *Ahlak Değerler ve Eğitimi*. içinde
- Sağlam, A. (2016, 12 28). Değerler Eğitiminin Öğrenci Davranışlarına Etkisinin Veli Görüşlerine Göre İncelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 20(3), 723-742. <https://dergipark.org.tr/download/article-file/355940> adresinden alındı
- Schwartz, S. H. (1994, 01 01). Are There Universal Aspects in the Structure and. *Journal of Social Issues*, 50, 19-45. doi:0022-4537/94/1200-0019\$03.00/1
- Schwartz, S. H., & Bilsky, W. (1987, September). Toward A Universal Psychological Structure of Human Values. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3(53), 550-562. doi:10.1037/0022-3514.53.3.550
- Selçuk, Z. (2001). Etkili Öğrenme Ortamlarının Oluşturulmasını Etkileyen Etmenler. *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi*(21), 16-19.
- Şen, Ü. (2008). Altıncı Sınıf Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlettiği Değerler Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(5), 763-779.
- Tataroğlu, E. (2011/Bahar). Görsel Sanatlar Dersi Kazanımlarının Bilişsel-Duyuşsal-Psikomotor Alan Becerilerinin Aşamalarına Göre Sınıflandırılması. *Milli Eğitim Dergisi*(190), 122-144. 05 09, 2018 tarihinde <https://dergipark.org.tr/milliegitim/issue/36192/406915> adresinden alındı
- Timuçin, A. (2009). *Sorularla Estetik Elkitabı*. İstanbul: Bulut Yayınları.
- Tonga, D., & Uslu, S. (2015, Nisan). Sosyal Bilgiler Dersinde Kazanım-Değer İlişkisi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 91-101. http://kefad.ahievran.edu.tr/InstitutionArchiveFiles/f44778c7-ad4a-e711-80ef-00224d68272d/d1a3a581-af4a-e711-80ef-00224d68272d/Cilt16Sayi1/JKEF_16_1_2015_91_110.pdf adresinden alındı
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü*. (tarih yok). 12 12, 2017 tarihinde TDK Sözlük: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5ab8d9f09a2f51.60874682 adresinden alındı
- Ulusoy, K., & Dilmaç, B. (2014). *Değerler Eğitimi* (2. b.). Ankara: Pegem Akademi.
- Ulusoy, K., & Yazıcı, K. (Dü). (2018, 10 17-20). 2nd InternationalL Symposium of Education and Values. 2. *Uluslararası Eğitim ve Değerler Sempozyumu Sempozyum E-Kitabı*. Antalya, Lara. 05 21, 2019 tarihinde alındı
- Uyanık Balat, G., & Balaban Dağal, A. (2006). *okul Öncesi Dönemde Değerler Eğitimi Etkinlikleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Wikipedia*. (tarih yok). 13.12.2017 tarihinde [Wikipedia.org: https://tr.wikipedia.org/wiki/Sosyal_bilimler](https://tr.wikipedia.org/wiki/Sosyal_bilimler) adresinden alındı

Yapıcı, A., Kutlu, O. M., & Bilican, I. F. (2012, Güz). Öğretmen Adaylarının Değer Yönelimleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(42), 129-151. 09 23, 2018 tarihinde <http://www.esosder.org/> adresinden alındı

Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitime Genel Bir Bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*(Bahar Sayısı), 6-7.

Yılmaz, O. (2016). Kurgusal Nitelikli Çocuk Kitaplarında Ayı Karakteri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat*, 5(2), 801-817. 01 03, 2018 tarihinde <https://dergipark.org.tr/download/article-file/227887> adresinden alındı

EKLER

EK1:ETİK KURUL KARARI

T.C.
ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURUL KARARLARI

KARAR TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR SAYISI
09.05.2019	5	2019 - 188

KARAR NO:
2019 - 188

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Selahattin ÖZKEMAHLI'nın Dr. Öğr. Üyesi Sena SENGİR danışmanlığında " II. Kademe Görsel Sanatlar Dersi Öğretmenlerinin Değerler Eğitiminin Etkileri Üzerine Görüşleri: Samsun İli Örneği" isimli yüksek lisans tezine ilişkin anket çalışmasını içeren 18011 sayılı dilekçesi okunarak görüşüldü.

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Selahattin ÖZKEMAHLI'nın Dr. Öğr. Üyesi Sena SENGİR danışmanlığında " II. Kademe Görsel Sanatlar Dersi Öğretmenlerinin Değerler Eğitiminin Etkileri Üzerine Görüşleri: Samsun İli Örneği" isimli yüksek lisans tezine ilişkin anket çalışmasının kabulüne oy birliği ile karar verildi.

EK2: ARAŞTIRMA İZİN BELGESİ

T.C.
SAMSUN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 27485554-605.01-E.10266482
Konu : Selahattin ÖZKEMAHLI'nın
Araştırma Çalışması

24.05.2019

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün
22/08/2017 tarihli ve 35558626-10.06.01-E. 12607291 - 2017/25 sayılı Genelgesi,
b) Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün
09/05/2019 tarihli Etik Kurulu Kararı.

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Selahattin ÖZKEMAHLI'nın, İlimiz 17 İlçede bulunan ortaokullarda görev yapan görsel sanatlar öğretmenlerine yönelik " Görsel Sanatlar Dersi Öğretmenlerinin Değerler Eğitiminin Etkisi Üzerine Görüşleri " başlıklı araştırma çalışması yapmak istediğine ilişkin ilgi (b) yazı ve ekleri, ilgi (a) genelgeye göre incelenmiş ve komisyon tarafından uygun görülmüştür.

Söz konusu çalışmanın komisyon kararı doğrultusunda, anket çalışma sonuçlarını çalışmayı yapan kişi tarafından raporlanarak, Müdürlüğümüz Ar-Ge Birimine gönderilmesine dikkat edilerek, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek şekilde, duyurusu ve denetimi ilçe millî eğitim müdürlüğünüz tarafından gerçekleştirilmek üzere okul müdürlüğü sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmadan gönüllülük esasına bağlı olarak yapılmasının sağlanması hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Coşkun ESEN
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Ekler :

- 1- İlgi (b) dilekçe ve ekleri
- 2- 24/05/2019 tarihli komisyon kararı (1sayfa)

DAĞITIM:

Gereği:
17 İlçe Kaymakamlığına
(İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü)

Bilgi:
Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Adres: Atatürk Bulvarı Hükümet Konaklı İl Millî Eğitim
Müdürlüğü/SAMSUN
Elektronik Ağı: <http://samsun.meb.gov.tr>
e-posta: samsunmem@meb.gov.tr

Bilgi için: Leyla SOYLEYİCİ-Şef 340)

Tel: 0 (362) 435 80 63
Faks: 0 (362) 432 48 54

Bu e-örnek güvenli elektronik imza ile inzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 3b0f-c194-3e64-8d25-9e89 kodu ile teyit edilebilir.

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı
ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME FORMU

ARAŞTIRMA SAHİBİNİN		
Adı Soyadı	Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resin Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Selahattin ÖZKEMAHLI	
Kurumu / Üniversitesi	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	
Araştırma Yapılacak İl/İlçe	Samsun /17 İlçe	
Araştırma Yapılacak Eğitim Kurumu ve Kademesi	Samsun İlinde ; 17 İlçede bulunan ortaokullarda görev yapan gör sanatlar öğretmenlerine yönelik çalışma	
Araştırma Konusu	Görsel Sanatlar Dersi Öğretmenlerinin Değerler Eğitiminin Üzerine Görüşleri	
Üniversite / Kurum Onayı		
Araştırma/Proje/Ödev/Tez Önerisi	Araştırma Çalışması	
Veri Toplama Araçları	Anket Çalışması	
Görüş İstenilecek Birim/Birimler		
KOMİSYON GÖRÜŞÜ		
Anket sonuç raporunun İl Millî Eğitim Müdürlüğü A.E-GE Birimine gönderilmesi ve İTİ ile uygun		
Komisyon Kararı		
Muhalif üyenin Adı ve Soyadı:		
KOMİSYON		
24/05/2019 Komisyon Başkanı Erdal AKSOY İl Millî Eğitim Müdürlüğü Müdür Yardımcısı	Oye Serpil AKGÜN İl Millî Eğitim Müdürlüğü Rehber Öğretmeni	Oye Selma BAHADIR İl Millî Eğitim Müdürlüğü Sosyal Bilgiler Öğretmeni

EK3: ÖĞRETMEN ANKET FORMU

Değerli Öğretmen Arkadaşım,

Sizlere uygulayacağımız bu anket “II. Kademe Görsel Sanatlar Dersi Öğretmenlerinin Değerler Eğitiminin Etkileri Üzerine Görüşleri” konulu tez araştırması için hazırlanmıştır. Lütfen aşağıdaki her maddeyi okuduktan sonra maddelerde yer alan önermelere katılma derecenizi (5)’ten “Tamamen Katılıyorum” (1)’e “Tamamen Katılmıyorum” doğru belirtiniz. Vereceğiniz içten cevaplar ve araştırmaya yapmış olduğunuz katkı için teşekkür ederim.

Selahattin Özkemahlı

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1) Cinsiyetiniz nedir?:

Kadın Erkek

2) Yaşınız hangi aralıktadır.

21-25 26-30 31-35 36-40 41 ve üstü

3) Mesleki Kıdeminiz Hangi Yıl Aralığındadır.:

1-5 yıl 6-10 yıl 11-15 yıl 16-20 yıl 21 yıl ve üstü

4) Mezun Olduğunuz Fakülteyi İşaretleyiniz.

Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Fakültesi Diğer

MADDELER		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1.	Görsel sanatlar dersi değer kazanımı açısından uygun bir derstir.	5	4	3	2	1
2.	Görsel sanatlar öğretmenlerinin rol model olmasının değerlerin kazandırılmasında önemli bir yeri vardır.	5	4	3	2	1
3.	Görsel sanatlar eğitimi ders saati değerlerin kazandırılmasını zorlaştırmaktadır.	5	4	3	2	1
4.	Görsel sanatlar dersi içerik olarak değer kazanımında örtük öğrenmenin fazla olduğu bir derstir.	5	4	3	2	1
5.	Öğrencilerin çeşitli değerleri kazanıp kazanmadıklarını resimlerinden anlarım.	5	4	3	2	1
6.	Değerler eğitimine ailelerin ve sosyal çevrenin de dahil edilmesi daha etkili sonuçların alınmasını sağlayacaktır.	5	4	3	2	1
7.	Öğrencilere değer kazandırmak için müfredata bağlı kalmam.	5	4	3	2	1
8.	Görsel sanatlar eğitimi öğretmenlerine değerler eğitimiyle ilgili yeterli hizmet içi eğitim verilmiştir.	5	4	3	2	1
9.	Lisans eğitimi boyunca görsel sanatlar dersinde değerler eğitimiyle alakalı eğitim alınmıştır.	5	4	3	2	1
10.	Görsel sanatlar dersinde değer öğretimi için en fazla kullanılan etkinlik grup çalışmasıdır.	5	4	3	2	1

Ekleme istediğiniz görüşlerinizi lütfen yazınız.

EK4: GÖRSEL SANATLAR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ DEĞERLER EĞİTİMİ BÖLÜMÜ

ÖĞRETİM PROGRAMI'NDA DEĞERLER EĞİTİMİ

Öğrencilere iyi bir insan ve iyi bir vatandaş olmalarını sağlayacak bilgi, beceri, tutum, davranış ve alışkanlıkları kazandırmayı amaçlayan eğitim, bu yönüyle değerlerle şekillenmiş bir etkinliktir. Bu bağlamda okullardaki değer eğitiminin amaçlarından biri öğrencilerin sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik geliştirmelerini sağlamaktır. Bunun için bireyin çok yönlü gelişmesi önem taşımaktadır. Ayrıca insanın tutum ve davranışlarını biçimlendirmede önemli bir role sahip olan değerler, öğrencinin sağlıklı ve dengeli gelişimine katkı sağlamaktadır.

Türk Millî Eğitim Sistemi'nin temel hedefleri arasında öğrencileri sağlıklı, mutlu bir şekilde hayata hazırlamak, iyi insan ve iyi vatandaş olmalarını sağlayacak bilgi, beceri, değer, tutum, davranış ve alışkanlıkları donatmak yer almaktadır. Bu bağlamda değerlerin eğitim süreci içerisinde kazandırılması ve yeni nesillere aktarılması hedeflere ulaşmada ve kültürel devamlılık açısından da son derece önem taşımaktadır.

Günümüz demokratik toplumlarında, akademik başarı kadar, insan ilişkilerini düzenleyen pek çok değer giderek daha fazla öne çıkmaktadır. Millî, manevî ve evrensel değerleri tanıyan, benimseyen ve bunları içselleştirerek davranışa dönüştüren bireyler yetiştirmede aile, toplum, medyanın yanı sıra öğretim programlarının da önemli bir ekisi bulunmaktadır. Öğretim programlarında derslerin doğasına uygun olarak kazanımlar içinde yer alan değer ifadeleri, öğrencilere hissettirilerek ve yaşantısal hâle getirilerek örtük bir biçimde kazandırılmaya çalışılmaktadır. Bu doğrultuda kazanımların gerçekleştirilmesiyle değerlerin kazanılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ancak Öğretim Programı'nın uygulayıcısı olan öğretmenin değer eğitimi ile ilişkili farkındalığının yanı sıra yeterliliği ve becerisi bu süreçte büyük önem taşımaktadır. Değerlerin kazanılma sürecinde rehber olan öğretmen, Öğretim Programı'nda yer verilen bilgi ve becerileri kazandırmanın yanı sıra neyin iyi ve doğru olduğunu model olarak ve etkinlikler yoluyla sunabilmelidir.

Görsel Sanatlar Dersi Öğretim Programı değerler eğitimi açısından öğrencilerin genel anlamda sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik geliştirmelerini amaçlar. Bunun yanında öğrencilerin iyi insan ve iyi vatandaş olmalarını sağlayacak bilgi, beceri, tutum, davranış ve alışkanlıkları donatmak da hedeflenmiştir. Bu noktadan hareketle insan ilişkilerini düzenleyen dürüstlük, saygı, sevgi, sorumluluk, paylaşma, vatanseverlik, adalet, yardımseverlik, aile birliğine önem verme, özgürlük ve eşitlik gibi değerlere Program'da yer verilmiştir.

ÖĞRETİM PROGRAMI'NDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Öğretim programlarındaki bilgi, beceri ve değerlerin istenilen düzeyde kazandırılması temel amaçtır. Bu amaç doğrultusunda, öğrencilerin aktif olduğu öğretim yaklaşımlarının uygulanması, öğrenme ortamlarının ve materyallerinin amaca uygun seçilmesi, becerilerin ve kazanımların süreç içerisinde izlenmesi ve öğrencilerin gelişimlerinin kontrol edilmesi gerekmektedir. Bu nedenle öğrenme öğretme süreciyle ölçme ve değerlendirme uygulamalarının eş güdümlü ve birbirini destekler nitelikte olması gerekir.

Öğretim programlarında öğrencilerin süreç içerisinde izlenmesi, yönlendirilmesi, öğrenme güçlüklerinin belirlenerek giderilmesi, öğrencilerde anlamlı ve kalıcı öğrenmenin desteklenmesi amacıyla sürekli geri bildirim sağlanmasına yönelik bir ölçme değerlendirme anlayışı benimsenmiştir. Elde edilen sayısal değerlerin anlam kazanabilmesi için öğrencilerin gelişiminin izlenmesi ve bu gelişime bağlı olarak yönlendirilmesi, programlarda önemsenen ilkeler arasındadır.

Eğitim öğretim sürecinde ölçme ve değerlendirme faaliyetleri; tanıma, izleme ve sonuç odaklı olmak üzere üç farklı şekilde yapılabilmektedir. Tanıma amaçlı değerlendirme; öğretim programlarında vurgulanan öğrencilerin üst düzey düşünme becerileri, kazanımlar ve değerler açısından ön öğrenmelere ilişkin düzeylerinin belirlenmesidir. İzleme amaçlı değerlendirme; asıl amacı öğrencilere not vermek olmayan, dönemin başından sonuna kadar öğretimi geliştirmek, öğrencilerin öğrenme eksikliklerini belirlemek, ilgi ve yeteneklerini ortaya çıkarmak amacıyla süreç odaklı olarak yapılan değerlendirmedir. Sonuç odaklı değerlendirmede ise öğrenme öğretme süreci sonunda, öğrenmenin ne düzeyde gerçekleştiği tespit edilmekte ve öğrencilerin başarı düzeyleri belirlenmektedir.